

Maktubm kən Pəl raanjin jeege tun Rəm ki

Kupm mətn taar taadjeki doobm gən dooy maktubm kən Pəl raanjin jeege tun Rəm ki

Pəl raan maktubm ara se jee al-Masige tun Rəm ki kaad kən se naan iŋgo merte gən k-mətəge nabo əŋ aan te Rəm ki eyo. Mətn taar kən naan raan əldən se, naan je aden kaal bide ki taa naan je 6aa gətde ki əə taadden mətn taar kən naan '6aa dooy jee al-Masigen maakn gəger kən Rəm ki. Maktubm kən Pəl raan jeege tun Rəm ki se, naan taad təək mətn taar Raa jeege tu paac paac. Maakn taaringe tun paac paac se, naan tumiŋ do ko taar kən əə: jikilimgen jaay Raa aakdə aakin bəə naanin ki se, jee kən took aal maakdə don ki əə ute kaal maakn ese se 60, aasga sum (kon 1.17). Maakn taarge tun naan dooyde se, naan gaanjin gətə kaam mətə: Kən deet deet se (kon 1-8), naan taad təəkde mətn taar jee kən tooko do ko taarge tun kən Yaudge iŋg do ki ute daan jee kən took aal maakdə do Isa al-Masi ki. Gən k-dige se (kon 9-11), naan taad təək mətn taar gaan Israəlge ute daan jee aal maakdə do Isa ki. Gən k-mətəge tu se (kon 12-15), naan taad təək mətn taar king jee Isa al-Masige naan Raa ki əə naan jeege tu. Do taar təəlin ki se (kon 16), Pəl tədga təəse jeege tu dəna.

Pəl raan əl təəsin jee Raage tun maakn gəger kən

***Røm ki**

¹ K n ara maam P l m'6ul Isa al-Masi  o m'r aan n mak t bm se. Maam se *Raa  o t d um m't d *debm ka n naabm Isa al-Masi  o b er   d um se, taa m't ad n Labar Jigan g n Raa se jeege tu.

² Labar Jigan ese se do d ki n tap  o, Raa ta doga ta d jeege tun ta d ta r teeco ta rin ki  o ta r ese se na de ra n n g a ra n a maak n Kit apm Raa ki.

³ Labar Jigan ese se ta d te Goon n  Isa  o Goon n  ja y uuno ro debkilimi se, teeco maak n met j l Ga r *Daud ki.

⁴  o k n Raa ja y durin  da n yoge tu se, *Nirl Salal ta d t  gn  Isa jeege tu tal  o na n  Goon Raa  o na n   o Isa *al-Masi, k n Meljege se.

⁵ Ute Isa se, Raa t djenkiga b  e  o m't dga debm ka n naabm Isa al-Masi g n ta d n ta rin jeege tun pa c n k n Yaudge eyo taa na de took n ka l maak d e d n ki  o king do ta rin ki  o an *nook n r o n a.

⁶  o na sen k n Raa dan seno 't d kiga g n Isa al-Masi se, na se k c  o met n na de.

⁷ Makt bm se, maam m'r aan n na sen k n ing ki maak n g eger k n R m ki, k n Raa jese  o dan se se taa aki t d n jee na nge.  n Bubjege Raa  o Meljege Isa al-Masi asen t d n b  ed   o asen k d n l apia.

*P lje b  a ka k n g enaagen *R m ki
(Rm 15.23-32)*

⁸ Deet deet se, maam m't  m Raa ute doobm Isa *al-Masi, taa na se pa c. 'Jeelki g  t   b  a se pa c, jeege   sn ma n g n ka l ma ksen na se a lki do Isa ki se.

9 Deere, Raa se jeele taar maam m'taad se taar mæt ki. Maam m'tedn̄ naabin̄ ute maakn̄ kalan̄ gen̄ taadn̄ Labar Jigan̄ gen̄ Goonīn̄ se jeege tu, oo bii-raa, maam m'saap dose ki.

10 Daayum maam m'tənd mætn̄ Raa taa kən̄ naan̄ jaay je num, am kəədn̄ doobo m'utu m'6aa gøtse ki.

11 Deere, maam se m'je ute maakum paac m'asen̄ 6aa kaaka, taa nakn̄ kən̄ *Nirl Salal ɛdsum se, j'an̄ki 6aa nign̄ ute naapa. ɔo ute naan̄ se jaay, naase aki tedn̄ jee tøəgn̄ naan̄ Raa ki.

12 Tapki num, kən̄ m'je m'6aa gøtse ki se, taa j'aki 6aa kədn̄ kaay kaama naapge tu, taa kaal maakn̄ naase se am kədn̄ kaay kaama oo kaal maakn̄ maam lε, asen̄ kədn̄ kaay kaama naase ki kici.

13 Genaamge, m'je naase aki jeele, maam se m'saap m'oo daayum m'6aa gøtse ki, naðo 6ørse kic Raa ɔødsum te doob eyo. Aan̄ gøo maam m'lee m'ted naaba gøtn̄ jeege tun Yaudge ey kən̄ gøtø 6aa se paac jaay aan̄ kaama se, m'je gøtn̄ naase kic 'kaan̄ kaama bin̄ kici.

14 Naabm kən̄ Raa je oo m'an̄ tedn̄ tak se taa m'6aa taadn̄ taarin̄ jeege tun kaamde ɔød aakga kaaka oo jeege tun kaamde ɔød aak te eyo. M'6aa gøtn̄ jeege tun dooyga dooyo oo kengen paacn̄ dooy te ey se kici.

15 Taa naan̄ se, maam m'je m'asen̄ 6aa taadn̄ Labar Jiga gen̄ Isa al-Masi naase kən̄ ingki maakn̄ gøger kən̄ Røm ki se kici.

*Ute Labar Jigan̄ gen̄ Isa *al-Masi se 6o Raa aaj
jeege*

16 Maam se søkøn̄ tøəlum eyo do Labar Jigan̄ gen̄ Isa al-Masi ki, taa naan̄ se tøəgn̄ Raa mala. ɔo debm

jaay aal maakin do naan̄ ki se, Raa aŋ kaaja: taar se, deet deet se k'taadinqo Yaudge tu oo ter k'taadinq jeege tun baa se paac kici.

¹⁷ Labar Jigan ese bo, taadjeuge tu ute doobm gay jaay bo Raa 'tedn jikilimge aak bεε naanin̄ ki. Oo Raa tedn naan̄ se, ute kaal maakj do Isa ki kalin̄ ki sum, do kupm met ki bini do taar tølin̄ ki. Taa naan̄ se bo Kitapm Raa taad oo: *Debm kən tednakge ute doobin̄ se bo 'kɔŋ kaaja taa naan̄ aalga maakin̄ do Raa ki.**

Jeege paac ɔk tuju naan̄ Raa ki

¹⁸ Deere, 'booyki m'asen taada: Raa maakj raa ki se taad maak-taariq̄ do jeege tun ted nakgen jig eyo oo aalin̄ maak ki eyo. Ute nakgen *kusin̄ kən naade lee ted se, naade gaas jeege gen jeel taar met ki.

¹⁹ Ey num nakj kən j'an kaakj jeel Raa se, naan̄ teddesinḡ toodga tal. Nakgen se Raa mala bo teddesin̄ toodga tal.

²⁰ Anum Raa se, 6ii kalan̄ nam aakin̄ te eyo. Num ute kaal kən naan̄ aal dunia oo ute nakgen naan̄ ted paac se, ute metekde se, kese jikilimge aŋ kɔŋ kaakj jeele, naan̄ bo Raa, naan̄ ting gen daayum oo tɔogin̄ kic ting gen daayum. Taa naan̄ se bo, naade kɔŋ taar kən naade an kɔŋ kɔadn̄ dodē eyo.

²¹ Ey num naade se jeel Raa, nabō baate *nookiña oo baate tɔominq̄ aan gɔɔ kən, bεεki num, jeege aŋ lee ted se. Num gan̄ naade se le jee dørlge oo jeel dīm eyo, oo naade inq̄ bo gen saapm do nakge tun reŋ̄ reŋ̄ sum.

* **1:17** Aak Aab 2.4.

22 Naade se jee dərlge num naade tədn rode aan gɔ̄o jee jeel-taara,

23 ey num bεeki num, naade keem Raa kən tijŋ gən daayum ute nookin̄ se. Num gaŋ naade cəcəcə nakgen tec jikilimge, yeelge, daagen jedege sāo sāo ute kuurgen erg kerg se 6o, naade lee erg naande ki ɔ̄o lee eemde.

24 Taa naan̄ se 6o kusiŋ kən naade təd ɔ̄ŋ ey se 6o, Raa ɔ̄nde maakŋ kusiŋde ki, gən tədn nakgen kusiŋ gɔ̄o kən naade maakdē jea. Bin 6o naade tuj rode ɔ̄o ɔ̄l rode maakŋ səkəŋ ki.

25 Taar met kən gən Raa se, naade rəsiŋa ɔ̄o naade uun taar-kəaň 6o ciri. Naade lee erg naan nakge tun Raa aalo ɔ̄o lee eemde. Num gaŋ naade baate kergŋ naan Raa kən Mel Kaal nakge naan̄ kən, bεeki num, jeege paac daayum lee təəmin̄ se. *Amin.

26 Taa nakŋ jig ey kən naade təd se 6o, Raa ɔ̄nde gən tədn nakŋ səkəŋge. Ey num mendge se lee tood ute gaabdege, num gaŋ naade terliŋ mendge 6o lee tood ute naapa.

27 ɔ̄o gaabge kic lee təd bini. Naade ɔ̄ŋ mendge ɔ̄o je 6o baa lee toodn ute naapa. Naade təd nakŋ səkəŋge. Taa naan̄ se 6o kusiŋ kən naade lee təd se, nakŋ ɔ̄o lee aan dode ki.

28 Aan gɔ̄o naade baate je jeel Raa se, Raa kic 6o ɔ̄nde ute maak-saapdegen jig ey se ɔ̄o naade lee təd nakgen kusiŋ baa ute naande, bin jaay naade lee təd nakgen gən təd ey se.

29 Naade maakdē dooc ute kusiŋa: naade lee təd nakŋ ute doobin̄ eyo, naade tuj baa ute naande, təd jee tamage ɔ̄o təd nakgen kusiŋa, dəŋ nakŋ jeege, təo jeege, mooy ute jeege, aan̄ jeege dala, naade

ted nakŋ k'en maakðe jea oo taad taargen iŋg kus ro
jeege tu,

³⁰ naade lee oođ jeege, je Raa eyo, naade naaj
jeege, magal rode, ted jee koonge, ɔlde 6o je doobm
gen tedn kusin̄ jeege tu, took taar bubðege ute
ken̄dege eyo,

³¹ naade se jee taoj eyo, jee tuj ɔrmde, naade je
jeege eyo oo εεj do jeege tu ey kici.

³² Jee se jeel bɔɔr k'en Raa utu kɔjn̄ do jeege tu ute
doobin̄ se, taa Raa taadga taad oo: jee tedn nakgen
bin se, bɛeki num, j'aden tælo. Oo ute naan̄ se kic 6o,
naade iŋg 6o gen tedn nakgen se. Naade 6o lee tedn̄
sum eyo, num gan̄ maakðe raap sakan̄ do jeege tun
lee ted nakgen kusin̄ se kici.

2

*Raa utu kɔjn̄ bɔɔr̄ do jeege tu ute doobiña
(Mt 7.1-5; Jak 2.12-13)

¹ Bin se, naai k'en 'lee oj bɔɔr̄ do jeege tun kuuy
se, 'jeele naan Raa ki se, naai 'kɔjn̄ kɔɔdn̄ doi eyo.
Taa nakŋ naai 'taad jeege tu oo ɔnte tedn̄ se, naai
kic 'lee tedn̄. Anum bin se, taari mala 6o ai kutu.

² Deere, k'jeelki, jee k'en lee tednakgen bin se, Raa
utu aden kɔjn̄ bɔɔr̄ dode ki ute k'en met ki.

³ K'en naai jaay aakga jeegen tedga *kusin̄ jaay
'lee ojde bɔɔr̄ dode ki se, oo kusin̄ se naai 'lee tedn̄
kic se, k'en bin num, bii k'en Raa kɔjn̄ bɔɔr̄ do jeege
tu se, naai 'saap oo 'kaan̄ kətn̄ ne?

⁴ Bin num Raa k'en ted bœ dœn se, naan̄ ted
maakin̄ deer roi ki oo kercel roi ki se, ɔnte kaakin̄
aan goo nakŋ cere. Naan̄ ted bœ taa naai 'terl̄
maaki don̄ ki.

5 Gañ naai lε, debm do məŋgo ɔɔ 'baate terl maaki. Bin se naai mala 'baano ute maak-taar Raa doi ki. Jɔ 'jeele bii kən Raa utu kɔjñ bɔɔrɔ do jeuge tu ute doobin se, naai bɔɔrɔ utu 'koocñ doi ki ɔɔ utu 'dabar dəna.

6 *'Jeele, naŋa naŋa kic ɓo, Raa an kədn̩ bədīñ do naabiñ kən naaŋ lee təda**.

7 Jee kən aay kaamde ɔɔ je nakj kən təol Raa ki, naade je Raa ɓo aden təəmo ɔɔ aden *nooko ɔɔ aden kədn̩ *kaajñ gən daayum. Kese ɓo nakj kən Raa utu aden kəda kaađ kən naade ɓaa ting gən daayum ute naaŋ se†.

8 Num gañ jee metinge se təđ jee taamooy Raage ɔɔ je taar met ki eyo ɔɔ ɔŋ rode ɓo gən təđn nakgen ute doobin ey se, jee se, Raa maakin̩ taarin̩ dode ki, ɔɔ naaŋ utu aden dabara.

9 Deere, jee paacñ kən lee təđ nakgen kusiñ se, Raa utu aden dabar makəñɔ ɔɔ aden kəədn̩ yeebde, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'təđn maak ki ɔɔ jeegen Yaudge ey se kici.

10 Anum jee təđ bee se, Raa aden kəđn təəsiñä, aden nooko ɔɔ aden təəmo: maakñ jeuge tun se, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'təđn maak ki ɔɔ ter jeegen Yaudge ey se kici.

11 Taa Raa se, naaŋ beeñ nam eyo.

12 Jee kən jeel Ko Taar kən Raa ɛđo Musa ki ey se, kən naade jaay təđga kusiñä num, naade utu kutn naatn ɔɔ *Ko Taar kən Raa ɛđo Musa ki se lε, naade ɔldé maak ki eyo. Num gañ jee jeel Ko Taar kən Raa ɛđo Musa ki se, kən naade jaay təđga kusiñä num, Raa aden kɔjñ bɔɔrɔ ute doobm Ko Taar esé se.

* **2:6** Aak KKR 62.12. † **2:7** Aak KKR 62.13.

13 Debm jaay Raa aakin̄ naaniñ ki debm daan ki se, debm kēn lee booy Ko Taar naañ taada ɔɔ iŋg do ki. Num gañ debm kēn lee booy Ko Taar Raa taada ɔɔ iŋg do ki ey se, debm bin se Raa aakin̄ naaniñ ki se debm daan ki eyo.

14 Jee kēn Yaudge ey se, Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki se, naade jeelin̄ eyo. Nabo gøtn metin̄ se, naade lee tēd nakgen aan gøø kēn Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki taad jeege tu se. Kēn naade jaay tēd bin se, je taadn ɔɔ Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki se utu maakde ki.

15 Kēn naade jaay tēd nakgen bin se, kēse naade je taadn ɔɔ Ko Taar kēn Raa taad se, Raa mala ɓo eddesinga kēd maakde ki, taa naade jeel nakñ kēn naade je tēda. Bin ɓo, maakde lee taadßen taara, gøtn metin̄ kēn naade tēdga kusin̄ kic ɓo, naade jeele ɔɔ tēdga bēe kic lē, naade jeele.

16 Nakgen maam m'taadsen se, utu teecn̄ toodn̄ tal 6ii kēn Raa ade kōl Isa *al-Masi gen kɔjñ bɔɔrɔ do jeege tu se. Nakgen jikilimge ɔyin̄ koy paac se, utu 'toodn̄ tal. Taar kēn maam m'taadsen se tec ute Labar Jigan kēn maam m'taadsen metin̄ se.

Yaudge se ɔŋ took iŋg te do Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki se eyo

17 Num naai kēn 'taad ɔɔ: «Maam se m'kəd Yaud ɔɔ maam m'jeel *Ko Taar Raa» ɔɔ naai 'tøøm roi ɔɔ naai se debm Raa;

18 naai 'jeel nakñ kēn Raa maakin̄ jea, ɔɔ Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki se taadiga ɔɔ naai 'jeel bæer kuun nakñ kēn jiga.

19 Naai 'saap ɔɔ naai ɓo debm tøød jee kaam-tøøkge ɔɔ naai ɓo gøtn̄ wøør kēn lee wøør jeegen maakin̄ gøt kēn ɔøðø.

20 Naai ॥ naai 6o 'tədga debm dooy jeegen jeel Ko Taar Raa eyo, ॥ 'tədga debm dəjŋ̊ jeegen je j'aden dooy teepm doobm Raa ki. ॥ ute doobm Raa se naai 'saap ॥ 'jeel nakge paac ॥ 'jeel taar met ki.

21 Anum, naai kən 'dooy jeuge se, 'dooy ro naai malin jaayo. Naai 'taad jeuge tu ॥ ənten 'boogki ॥ naai tap 6o 'boogo.

22 Naai ॥ jeege ənten kəesn mənd jeege, ॥ naai 'lee ees mənd jeege. Naai 6o ॥ əd und nakgen k'cəɔciŋ̊ jaay jeege lee eemin aan gəa raa ॥ ter naai sum 6o 'baa tuun nakgen jiga jigan kən maakŋ̊ beeđege tu se, naai ki.

23 Naai maaki raap sakaŋ taa naai ɔk Ko Taar kən Raa ədo Musa ki, num ganj naai se baate tookŋ̊ kiŋ̊ do ki. Bin se, naai 'naaj ro Raa.

24 Taa nakgen bin se 6o, Kitap taad ॥: «*Taa naase Yaudge se 6o, jee əp baa se paac naaj Raa‡.*»

25 Ken naai jaay iŋ̊ do Ko Taar ken Raa ədo Musa ki se, *kəjŋ̊ pəndi§ se əs aay naan Raa ki. Num ken naai jaay iŋ̊ do Ko Taar ken Raa ədo Musa ki ey se, ken naai əjga kəj pəndo kic 6o kəjŋ̊ pəndi se aan gəa nakŋ̊ cəre.

26 ॥ debm əj te pənd ey jaay iŋ̊ do Ko Taar ken Raa ədo Musa ki jiga se, naan Raa ki se, naaŋ̊ aan gəa debm ken əjga kəj pəndo.

27 ॥ naai ken j'ɔjiga kəj pəndo ॥ 'jeel Ko Taar Raa jaay iŋ̊ do ki jig ey se, debm ken j'ɔjin te pənd eyo ॥ iŋ̊ do Ko Taar Raa ki se, utu ai kəjŋ̊ bəɔrɔ doi ki.

28 Anum kəd Yaud mala mala naan Raa ki se, ken

‡ **2:24** Aak Eza 52.5. § **2:25** Kəjŋ̊ pənd ken Yaudge lee əj se taad ॥ naadē tədga gen Raa.

j'aakin ute kaama 6o k'jeelin eyo ɔɔ kɔjŋ pɔnd mala mala kic 6o aan gɔɔ kɛn jikilimge lee tɔj se eyo.

²⁹ Daala kɔdn Yaud mala mala se, debm kɛn Raa terlinga terl maakiŋa ɔɔ kɔjŋ pɔnd mala mala se lɛ, nakŋ kɛn *Nirl Salal tɛd maakŋ debkilim ki. Bin num debm bin se, je jikilimge 6o aŋ tɔɔm eyo, num Raa 6o aŋ tɔɔmə.

3

*Raa tuj ɔrminŋ eyo

¹ Bin num debm kɛn kɔd Yaud tap 6o bɛɛŋ dī? ɔɔ *kɔjŋ pɔnd kɛn naan̄ ɔj se, jigiŋ dī?

² Deere, nakgen se kɛn j'aakin num noogde aak eyo. Na6o 'booy m'ai taada. Deet deet se nakŋ kɛn Raa utu kɛd se, naan̄ taadiŋo Yaudge tu.

³ Anum Yaudgen metinge jaay tuj ɔrmde ro taar kɛn se, naan̄ kic kɔŋ tujŋ ɔrminŋ bin ne?

⁴ Kɛse gɔɔ! Ken jikilimge paac tɛdjee taar-kɔɔbge kic 6o, Raa se naan̄ daayum taad taar met ki. Taa naan̄ se 6o Kitap taad ɔɔ:

Naai Raa se, taar kɛn naai taad se taar se 6o jeege jeelinŋ taar met ki.

*Gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki kic 6o, naai nam tap 6o kɔŋ kɔŋ taar jaay ai kɔkŋ mindi eyo.**

⁵ Ken naase jaay 'taadki ɔɔki *kusiŋ kɛn k'lee k'tɛdki se 6o, ɔl jeege jeel Raa debm daan ki, kɛn bin se, j'asen terl ɔɔ dī? Bin num kɛn Raa jaay lee dabar jeege taa kusiŋdege se, nakiŋ tɛdn met ki ey daamo? (ɔɔ taar maam m'taadsen ese se, kɛse taar kɛn jikilimge 6o lee taada.)

* **3:4** Aak KKR 51.6.

6 Anum gətə! Raa se, naan̄ təd nakge ute doobin̄a.
Bin ey num naan̄ kəjñ bəərə do jeege tu ɔɔ dī?

7 Gətn̄ metin̄ jee kuuy 'kəjñ taadn̄ ɔɔ kən̄ maam
m'lədnakñ met ki ey sum 6o əl jeege jeel Raa se taad̄
taar met ki ɔɔ *nookin̄ se, anum gen̄ dī jaay j'əjum
bəərə dom ki aan gəə debm kusin̄ se?

8 Kən̄ bin num j'aki kəjñ taadn̄ j'əki: «'Tədki kusin̄
k'baaki ute naanjege, ɔɔ te kusin̄jege se ano 6aa ute
bəε.» Taargen se jee kən̄ lee taad̄taar iŋgkus roje ki
se 6o taad̄ ɔɔ naaje 6o k'lee k'dooy jeege ute taargen
bin se. ɔɔ jee se 6o, bəərə utu koocñ dode ki.

9 M'tənd metse tu naaje Yaudge se, k'cirki jee ɔɔp
6aa se paac la? Gətə. Taa taar se maam m'taadga
taad̄metin̄a m'ɔɔ: naaje Yaudge ute jeegen Yaudge
ey paac se, kusin̄a ək təəgə dojegə tu.

10 Taa naan̄ se 6o Kitap taad̄ ɔɔ:
Debm daan ki naan Raa ki se gətə; kalan̄ kic 6o gətə.

11 *Maakñ jikilimge tu se, nam jaay jeel nakñ met ki
se, kalan̄ kic 6o gətə.*

ɔɔ nam jaay je doobm an jeel Raa kic lε, gətə.

12 *Naade se paac terlga naaga Raa ki ɔɔ naade paac
iiigga.*

*Maakde ki se, debm jaay 'tədn̄ bəε jeege tu gətə, kalan̄
kic 6o gətə.†*

13 *Yo maakñ 6aad̄ ki jaay ruumga oot iŋgkus se,
taar kən̄ teec taarde ki se kic 6o, tec bin kici.‡*

Ute taarde se naade lee aan jeege dala.

ɔɔ taar teec taarde ki se, tec aan gəə saam wəəjñ kən̄
lee təəl jeege se.§

† **3:12** Aak KKR 14.1-3. ‡ **3:13** Aak KKR 5.10. § **3:13** Aak KKR 140.4.

14 Ute taardege se, naade naam jeegē ॥ taad taar kataka jeegē tu.*

15 Jede se le cēep gen baa taeljeegē.

16 Gōtn naade aanga tak bō, naade tuj nakge ॥ ॥ yeebm jeegē.

17 Doobm kēn naade an king lapi ute jeegē tap bō naade jeel eyo†.

18 Naade se, jeegen kēn beer Raa ki eyo‡.

19 K'jeelki, *Ko Taar kēn Raa eđo Musa ki jaay taad se taad ute jeegen jeel Ko Taar Raa ese se. Taa naan̄ se bō debm jaay 'kōn̄ taar jaay an kāđn̄ don̄ naan̄ Raa ki se gōt̄. Taa naan̄ Raa ki se jeegē paac, jeel rode ki naade tujga.

20 Anum debm iŋg do Ko Taar kēn Raa eđo Musa ki sum bō, 'tēđn̄ debm daan ki naan̄ Raa ki se, gōt̄. Taa ute doobm Ko Taar kēn Raa eđo Musa ki se, ɔlđe bō naade jeel kusin̄ sum.

Debkilimi 'tēđn̄ ॥ dī jaay tēđn̄ debm aak bēē naan̄ Raa ki

(Gal 2.15,16, 3.8-14,22-29; Ep 2.7-9)

21 Anum bōrse se jaay bō, Raa taadga doobm kēn debkilimi 'tēđn̄ aak bēē naaniñ ki. ɔo doobm se, ɔlin̄ eyo ute nakñ kēn *Ko Taar kēn Raa eđo Musa ki ɔo k'tēđ se. Ko Taar ese se, Ko Taar kēn Raa eđo Musa ki ute jeegen taad taar teeco taar Raa ki kic bō do dōkin̄ se, taadoga saadin̄ jeegē tu.

22 Nakñ kēn ɔl debkilimi tēđn̄ aak bēē naan̄ Raa ki se, kaal maakñ do Isa *al-Masi ki. Taa naan̄ se bō jeegen paacñ kēn aalga maakde do Isa al-Masi ki

* **3:14** Aak KKR 10.7. † **3:17** Aak Eza 59.7. ‡ **3:18** Aak KKR 36.2.

se naan̄ təddenga jee aak bεε naan Raa ki, taa Raa se le, naan̄ bεer nam eyo.

²³ Taa jikilimge paac se le tədga *kusiṇa naan Raa ki ɔɔ tədga dək ute Raa ɔɔ kəŋ kaan maakŋ *nookiṇ ki eyo.

²⁴ Num Raa ute bεeṇ se, naan̄ tədden tədga aak bεε naanin̄ ki se, cere. ɔɔ ute doobm Isa al-Masi se 6o, naan̄ dugdenga dode.

²⁵ Al-Masi se, Raa ɔlin̄ taa 'kədn̄ ron̄ *serke taa naajegē ɔɔ moosin̄ se tugjeki kusinjege naajegen kən̄ j'aalkiga maakjē do Isa ki. Ute naan̄ se 6o Raa taad jeege tu ɔɔ naan̄ se debm daan̄ ki, taa kusiṇ kən̄ jeege lee tədo do dəkiṇ se, Raa jeele naabo kaađ kən̄ se naan̄ dabarden te eyo.

²⁶ Kaad kən̄ se, Raa udoga bia jeege tu. ɔɔ 6orse naan̄ taad jeege tu ɔɔ naan̄ se, debm daan̄ ki. Bin 6o naan̄ taad jeege tu ɔɔ naan̄ se debm daan̄ ki ɔɔ jeegen̄ kən̄ aal maakdē do Isa ki se, naan̄ təddenga jee aak bεε naanin̄ ki.

²⁷ Ey num debm took ing do Ko Taar kən̄ Raa əđo Musa ki te doobin̄ se, naan̄ kəŋ təm̄ ron̄ naabo debm 'kəŋ tədn̄ naan̄ se gōt̄. Taa dī? Taa debkilimi se kən̄ naan̄ aal maakin̄ do Isa al-Masi ki se, ɔs aay cir kən̄ naan̄ ing do Ko Taar kən̄ Raa əđo Musa ki.

²⁸ 'Jeelki, jikilimge jaay Raa aakde aak bεε naanin̄ ki se, taa naade 6o tookga Ko Taar kən̄ Raa əđo Mūsa ki ɔɔ ing do ki eyo, num taa naade 6o aalga kaal maakdē do Isa al-Masi ki.

²⁹ Bin num, Raa se gen̄ Yaudge kalin̄ ki sum la? Gōt̄. Naan̄ gen̄ jeegen̄ baa se kici. Taa Raa se naan̄ gen̄ jeege paac.

³⁰ Raa se, naan̄ kalan̄ lak ɔɔ ute Yaudge, ey le jeegen̄ Yaudge eyo, paac se, debm jaay aalga

maakin̄ do naan̄ ki se, t̄edga aak b̄ee naanīn̄ ki.

³¹ K̄en k̄taad̄ jaay j'oo debm aal maakin̄ do Isa al-Masi ki jaay t̄edn̄ aak b̄ee naan̄ Raa ki se, bin num naajen k̄l'uum j'aalga Ko Taar k̄en Raa ēdo Musa ki se naan̄ ki la? Ḡot̄. Naaje se j'uun j'əndin̄ k̄ond̄ 6o doobin̄ ki.

4

**Abraam t̄ed̄ oo d̄i jaay t̄ed̄ aak b̄ee naan̄ *Raa ki (Gal 3:6-9,29; KKR 32)*

¹ K'saapki tu do bubje Abraam ki se. Naan̄ mala tap 6o ən̄ga d̄i gen naan̄ debkilim ki sum se?

² K̄en naan̄ jaay t̄edga t̄ed naabm jiga naan̄ Raa ki sum 6o t̄ed̄in̄ debm aak b̄ee naan̄ Raa ki se, naan̄ 'k̄on̄ t̄ōm ron̄a. Num gañ naan̄ Raa ki se, naan̄ 'k̄on̄ t̄ōm ron̄ eyo.

³ Taa naan̄ se 6o Kitap taad̄ oo: *Abraam took aal maakin̄ do Raa ki oo taa naan̄ se 6o, Raa aakin̄ aan ḡoo debm daan ki.**

⁴ 'Jeelki, debm t̄edn̄ naaba se j'əgiñ ḡot-tən̄giña. Nak̄j k̄en j'əgiñ se aan ḡoo j'ed̄in̄sin̄ cer eyo, num j'əgiñsin̄ taa naabm k̄en naan̄ t̄eda.

⁵ K̄en debm jaay t̄ed naab eyo, nabo aal maakin̄ do Raa k̄en t̄ed jee *kusinge aak b̄ee naanīn̄ ki se, kaal maak̄j k̄en naan̄ aal do Raa ki se, t̄ed̄in̄ naan̄ t̄edga aak b̄ee naan̄ Raa ki.

⁶ Taa naan̄ se 6o maak̄j kaa t̄ōm Raa ki se, Gaar *Daud taad̄ taa maak-raapm deb k̄en t̄ed te naab dim eyo, num aal maakin̄ do Raa ki se. Debm ese se Raa aakin̄ aan ḡoo debm daan ki. Ḡotn̄ se naan̄ deek oo:

⁷ *Maak-raapo jeuge tun k̄en Raa t̄ōldenga tujdege*

* ^{4:3} Aak J̄en 15.6.

oo kusin̄dege se naan̄ diringga naata.

⁸ Maak-raapo deb kēn Meljege tond te metn kusin̄in eyo[†].

⁹ Taar kēn Gaar Daud taad se je taadn oo: maak-raapo se jeege tun ɔjoga kōj pōndə kalde ki sum la? Got̄o. Maak-raapo jeege tun ɔj te pōnd ey kici. Taa naaje k'taadsenoga taada Abraam tēd aak bēe naan Raa ki se, taa naan̄ aalga kaal maakin̄ 60, do Raa ki.

¹⁰ Num kēn Raa jaay aak Abraam aakin̄ bēe naan̄in ki se, kaad kēn naan̄ ɔjga kōj pōndə lōbu ɔj te ey le? Oo kaad kēn se, naan̄ ɔj te ey bōrto.

¹¹ Abraam se k'taadiñ te taa *kōjn̄ pōnd ey 60, naan̄ tēdga tēd aak bēe naan Raa ki taa kaal maakn̄ kēn naan̄ aal do Raa ki se. Oo kōjn̄ pōndə se, kese Raa tēdin̄ nakn̄ j'an kaakn̄ jeel ro ki, Raa se tēdin̄ naan̄ tēdga aak bēe naan̄in ki ute kaal maakn̄ kēn naan̄ aal doñ ki se. Taa naan̄ se 60 Abraam se tēdga 6ugn̄ jee ɔj te pōnd eyo kēn aal maakde do Raa ki, taa naade kic tēdga aak bēe naan Raa ki.

¹² Abraam se naan̄ 6ugn̄ jeegen ɔjga kōj pōndə kici, nabo naade se kōnd dode 60 do kōjn̄ pōnd ki sum eyo, num naade kaal maakde do Raa ki aan gōo gen̄ 6ugje Abraam se jaayo.

*Raa taadga oo naan̄ utu kēdn̄ naka jeege tun aal maakde doñ ki
(Eb 11.8-19)*

¹³ Raa se naan̄ taadga taad*Abraam ki oo metjilin ki oo utu aden kēdn̄ do naanja ute magalin̄ se naade ki. Ey num Raa oo ansin̄ kēd se taa naade 60 took inggā do *Ko Taar Raa ki eyo, num gañ taa Abraam

† 4:8 Aak KKR 32.1-2.

took aalga kaal maakin̄ 6o do Raa ki. Kese 6o kēn tēdīn̄ naan̄ aak bēe naan̄ Raa ki se.

¹⁴ Kēn jee took iñg do Ko Taar kēn Raa ēdo Musa ki sum 6o 'kōñ naan̄ se num, debm aal maakin̄ do Raa ki se kaal maakin̄ se tēdga nakñ cēre ɔɔ nakñ kēn Raa taad ɔɔ ute kēdn̄ jeege tu se kic l̄, 'tēdga nakñ cēre.

¹⁵ Taa Ko Taar kēn Raa ēdo Musa ki se, jeege ɔñ iñg te do ki jig ey se 6o ɔl Raa maakin̄ taariñ dode ki. ɔɔ kēn Ko Taar kēn Raa ēdo Musa ki jaay gōtə se, tuju kic 6o, gōtə.

¹⁶ Taa naan̄ se 6o nakñ kēn Raa taado ɔɔ utu kēdn̄ jeege tu se, debm aalga maakin̄ do naan̄ ki jaay 6o 'kōñ nakñ se taa Raa l̄ ute bēeñ se, naan̄ ēd jeege tu cēre sum. Bin 6o nakñ kēn Raa ɔɔ utu kēdn̄ metjil Abraam ki se, metjiliñ kēn iñg do Ko Taar kēn Raa ēdo Musa ki kalin̄ ki sum eyo, num metjiliñ kēn aal maakde do Raa ki aan gōo gen Abraam se kici. Taa Abraam se, naan̄ bugjege paac.

¹⁷ Taa naan̄ se 6o Raa taad Abraam ki maakin̄ Kitap ki ɔɔ: *Maam m'tēdīga naai 'tēdga bugñ metjil jeege dēna*‡. Naan̄ Raa ki se Abraam se naan̄ bugjege taa naan̄ aalga maakin̄ do Raa ki. ɔɔ Raa 6o debm kēn dur jeegen kēn ooyga kooyo ɔɔ naan̄ 6o debm kēn taado ute taariñ sum 6o, nakge tēda.

¹⁸ Ey num Abraam se kōñ kōnd don̄ do dim ki eyo. Ute naan̄ se kic 6o, Abraam aay kaami ɔnd don̄ do Raa ki ɔɔ naan̄ aal maakin̄ paac do Raa ki. Taa naan̄ se 6o naan̄ tēdga bugñ metjil jee dēna aan gōo taar kēn Raa taadiñ ɔɔ: *Metjil naai se, utu 'tēdn̄ dēn aak eyo*§.

‡ **4:17** Aak Jēn 17.5.

§ **4:18** Aak Jēn 15.5.

19 Kaad kēn se Abraam 6aariñ 6aa 6aa nakñ kaaru, naañ gøjl nañga tak tak ɔɔ mendin Sara kic le magalga 'køñ koojñ goon ey sum. Ute naañ se kic 6o, naañ aal maakinñ paac do Raa ki.

20 Anum Abraam se jeele nakñ kēn Raa taadinga ɔɔ utu añsinñ kēd se, Raa añsinñ kēda. Naan̄ naaj eyo, øk kaal maakinñ do Raa ki se tøøgø ɔɔ naañ *nook Raa.

21 Naan̄ jeel maakinñ ki, Raa se, nakñ naañ taadga ɔɔ utu añ kēd se, naañ øk tøøgø añ køñ tøda.

22 Ute naañ se 6o kaal maakinñ kēn naañ aal do Raa ki se, Abraam: *Raa aakinñ se debm daan ki*.

23 Kēn Kitap jaay taad ɔɔ: *Raa aakinñ debm daan ki se*, taar se taad ute Abraam kalinñ ki sum eyo,

24 num taar se taad ute naajege kici, kēn Raa utu ajeki tødn jee aak bøε naaniñ ki se kaad kēn naajege j'aalkiga maakjege do Raa kēn duro Møljege Isa daan yoge tu se jaayo,

25 ɔɔ naañ 6o øñ jeege tøøliño taa *kusinjege ɔɔ Raa se duriñoga daan yoge tu taa j'aki tødn jee aak bøε naaniñ ki.

5

*Isa økjeki taasa ute *Raa*

(1Pr 1.3-9; 1Jn 4.9,10)

1 Deere, Raa tødjeki jaay j'aki bøε naaniñ ki se, taa naajege j'aalkiga maakjege doñ ki. ɔɔ ute Møljege Isa *al-Masi se, naajege j'øñkiga tøøse ute Raa.

2 Naajege k'jeelki ute kaal maakinñ kēn j'aalki do Isa ki se 6o, Isa øljeki k'j'øñkiga bøε Raa ɔɔ bøε Raa se 6o, børse naajege j'inøkki do ki. ɔɔ naajege maakjege raapo do kønd do kēn j'øndki do Raa kēn utu ajeki køl maakinñ *nookinñ ki se.

3 Anum naajege maakjege raapm taa naan se sum eyo, ter daala ken dubar aanga dojege tu kic bo, naajege maakjege raapo. K'jeelki dubar se, naan ed kaay kaama taa j'aki tedn jee taøgo.

4 Oo kaay kaama se ted deba ted debm meç. Taa naan se bo naajege k'tedkiga jee meç oo j'øndkiga dojege do Raa ki.

5 Kond do ken j'øndki do Raa ki se, cer eyo taa Raa se edjeki maak-jeñ den aak eyo maakjege tu se, ute *Nirl Salal ken naan edjeki se.

6 Deere, naajege do døkiñ se, naajege j'økki doobm ken j'anki kœdn dojege eyo. Anum kaadn ken Raa øndin jaay aan doobiñ ki se, al-Masi baado ooy taa naajegen jee *kusinge.

7 K'jeelki, debkilimi jaay øn ron jaay j'an tölin taa debm ted naka ute doobiñ se, børe, tookin an tedn øønø. Baat ey num, daan naan tookn j'an tööl kic bo taa debm ken lee ted bøe jege tu.

8 Num gan aakki, Raa se taadga maak-jeñ do naajege tu! Kaad ken naajege k'jee kusinge se bo, Isa al-Masi baado ooy taa naajege.

9 Ute moosin se, børse al-Masi tedjekiga k'tedkiga aak bøe naan Raa ki. Taa naan se, k'jeelki, Isa al-Masi se utu ajeki kaaja oo maak-taar Raa se køn bøøy dojege tu ey sum.

10 Do døkiñ se, naajege k'jee taamooy Raage, num børse, ute yo Gooniñ ken ooy do kaag ki se, Raa økjekiga taasa ute naana. Ken naajege jaay j'økkiga taasa ute Raa num, met kando ute dur Isan ken duro daan yoge tu se, naan ajeki kaaja.

11 Køse daar ara sum eyo, num ter ute doobm Meljege Isa al-Masi se, naajege maakjege raap aak

eyo do Raa ki, taa børse Raa ɔkjekiga taasa ute naan̄ kici.

*Bubjege Adum ute Meljege Isa *al-Masi
(1Kor 15.21-22,45-49,56-57)*

12 'Booyki! Bubjege Adum kalin̄ ki sum 6o kēn baano ute *kusiñā do *duni ki. ɔɔ kusiñ ese se 6o kēn baano ute yo dojego tu. Taa naan̄ se 6o yo se utu tɔɔl jeege paac, taa jeege paac ɔk kusiñā.

13 Kaad kēn Raa ɛdo te *Ko Taarin̄ *Musa ki ey bort se, kic 6o kusiñ utu do duni ki tap. Nabo aan gɔɔ Raa taad te Ko Taarin̄ jeege tu ey bort se, taa kusiñ naade tɛd se, Raa tɔnd te metn kusiñde eyo.

14 Ute naan̄ se kic 6o iin̄ do Adum ki bini aan do Musa ki se, jeege paac yo ɔk tɔɔgɔ dode ki. Ey num naade se tɛd te kusiñ tec aan gɔɔ gen Adum se eyo kēn baate tookŋ̄ taar Raa se, ute naan̄ se kic 6o, naade lee ooy kooy tap. Ey num Adum se, naan̄ tec aan gɔɔ debm kēn utu ade baa se.

15 Num gaŋ kusiñ kēn Adum tɛd se, aas ute bɛɛ kēn Raa tɛd jeege tu cɛrɛ se eyo. Deere, taa kusiñ deb kalan̄ tɛd se 6o, ɔl jeege dɛna utu ooy kooyo. Met kando bɛɛ Raa se dɛn aak eyo ɔɔ jeege dɛna, naan̄ tɛddsen bɛɛ cɛrɛ sum ute doobm deb kalan̄ k'dan̄iŋ̄ Isa al-Masi se.

16 Nakŋ̄ kēn Raa ɛd cɛrɛ se, naan̄ tec aan gɔɔ kusiñ kēn Adum baano do duni ki se eyo. Ute doobm kēn Adum tujŋ̄no deet deet se 6o ɔl Raa kɔjŋ̄ bɔɔrɔ do jeege tu paac. Num kēn Raa jaay tɛd bɛɛn̄ jeege tu se, kēn jeege 6o kusiñdege dɛn aan gɔɔ dī kic 6o, naan̄ tɛd jeege aak bɛɛ naaniŋ̄ ki ɔɔ bɔɔrɔ kēn koocn̄ dode ki ey sum.

17 Deere, ute kusin̄ deb kalañ lak sum 6o yo aan do jeege tu paac, m̄et kando ute Isa al-Masi kalin̄ ki sum 6o, Raa t̄ed b̄eeñ d̄ena jeege tu. B̄ee se, naan̄ t̄eddesin̄ c̄ere sum ɔɔ naan̄ t̄eddenga naade t̄edga aak b̄ee naaniñ ki. Ðo ute Isa al-Masi se, naade k̄osn gaara ɔɔ 6aa ting ute naana.

18 Taa kusin̄ Adum k̄en t̄ed kalin̄ ki se ɔl b̄ær̄ ooc do jeege tu paac. Bin 6o ute naabm Isan kalin̄ ki k̄en t̄ediñ ute doobin̄ se sum 6o, naan̄ ɔɔd do jeege maakñ kusin̄ ki ɔɔ eððen kaaja.

19 'Booyki! Do d̄okin̄ se deb kalañ sum 6o baate tookn̄ taar Raa ɔɔ ɔl jeege ute d̄ende t̄ed jee kusin̄ge. Gañ Isa se, naan̄ kalin̄ ki sum 6o debm took taar Raa ɔɔ ute naan̄ se, t̄ed jeege d̄ena t̄ed aak b̄ee naan̄ Raa ki.

20 K̄en Raa jaay ɔðo Ko Taarin̄ Musa ki sum se, kusin̄ se ziid 6aa ute naaniña. Num gañ ḡotn jaay kusin̄ ziid 6aa ute naaniñ se, b̄ee Raa se ziid cir kusin̄ se daala.

21 Taa naan̄ se 6o aan ḡo kusin̄ 6aano te yoa do jeege tu se, b̄ørse se b̄ee Raa kic t̄edga jikilimge aakga b̄ee naan̄ Raa ki. Bin 6o ute doobm Meljege Isa al-Masi se j'aki k̄on̄ *kaaja gen ting daayum.

6

**Kusin̄ se ɔk t̄øgø dojege tu ey sum
(Køl 3.1-10)*

1 Anum j'aki taadn̄ j'ɔɔki d̄i? Naajege j'aki lee t̄edn kusin̄ 6o taa b̄ee *Raa se 'ziidn̄ t̄edn̄ d̄en la?

2 Ḡotø! Taa naajege se aan ḡo jeegen ooyga kooyo ɔɔ ute kusin̄ se le, k'gaanjkiga. Bin num, j'aki kin̄g maakñ kusin̄ ki ɔɔ d̄i daala?

³ 'Jeelki ey la? K'en naajegen paacñ jaay *k'batizjekiro se, naajege k'tedkiga kalañ ute Isa *al-Masi. Kaad k'en se naajege j'ooykiroga tælε ute naaña.

⁴ Ute *batem k'en k'batizjeki se, naajege j'ooykiga ute naaña ɔɔ k'duubjekiga ute naañ kici. Aan gø Raa Bubjege duro al-Masi daan yoge tu ute tøagin se, naajege kic 6o, naañ terljekiga kiŋjege tedga kiji.

⁵ Deere, naajege se j'ooykiga kalañ ute naaña. ɔɔ aan gø naañ duro daan yoge tu se, naajege kic j'utu j'aki dør daan yoge tu aan gø gen naañ se kici.

⁶ K'jeelki, aan gø Isa k'tøolin do kaag ki se, naajege ute kingjegen do døkin se kic 6o j'ooykiroga ute naaña tælε. Taa naañ se 6o daa rojegen k'en øljeki k'tedki kusin se, 'køkjø tøagø dojege tu ey sum. Bin se, naajege j'aki køj tedn bul gen tedn kusin ey sum.

⁷ Deere, debm ooyga se, ɔɔdnga ute kusinø.

⁸ Anum k'en naajege jaay j'ooykiga ute al-Masi se, k'jeelki j'aki 6aa kiŋ ute naaña kici.

⁹ K'jeelki, al-Masi jaay ooy duro daan yoge tu se, mœtn naañ 'køj kooy eyo, taa yo se øk tøagø don ki ey sum.

¹⁰ Num Isa se ooyga ɔɔ naañ ooy se jε-kalañ sum taa kusinø jikilimge ɔɔ mœtn naañ kooy ey sum. ɔɔ børse jaay naañ utu iŋg zεer se kiŋ naañ iŋg se, gen Raa.

¹¹ ɔɔ naase kic 6o iŋki aan gø jeegen ooyga kooyo k'en 'gaanjiga ute kusinø. ɔɔ børse iŋki kiŋ gen Raa, taa naase 'tedkiga kalañ ute Isa al-Masi.

¹² ɔɔte køŋki kusinø køkjø tøagø do daa rose k'en

utu kooy se ॥ ḥnte 'tēdkī nakñ naañ 6o je se. 'Jeelki, bii kalañ se, naase utu aki kooyo.

13 ḥnte 'kəñki doobo daa rose ki dīmin̄ kalañ kic 6o ḥn̄ten 'tēdn̄ kusiñ;a; ॥ ḥn̄ten 'kəñin̄ki *Bubm sitange an lee tēdn̄ kusiñ;a; num gañ ḥn̄ki rosege paac kaam ji Raa taa naañ an tēdn̄ nakgen ute doobin̄a, aan ḡo jeegen ooy duroga duru daan yoge tū.

14 Bin num kusiñ se kəñ kōkñ təøgø dose ki ey sum, taa naase se iñgki do *Ko Taar kēn Raa eđo Musa ki ey sum, num naase se iñgki ute bēe gen Raa.

Naajege k'tēdkiga bul Raage

15 Kēse tap 6o je taadn̄ ॥ dī? Aan ḡo naajege lē k'l'iñgki do *Ko Taar kēn Raa eđo Musa ki eyo, num naajege lē k'l'iñgki ute bēe Raa sum se, bin num j'aki kəñ tēdn̄ *kusiñ;a aan ḡo kēn maakjege je la? Gōtō!

16 'Jeelki, kēn naase jaay ḥopkiga kaam ji nam ॥ 'tookki taarin̄ se, naase 'tēdkiga bul debm kēn naase 'tookin̄ki taarin̄ se. Taa naañ se 6o kēn kusiñ jaay ək təøgø dose ki se, naase 'tēdkiga bulu gen tēdn̄ kusiñ;a ॥ kusiñ naase 'tēdkī se, asen kəl yo ki. Anum kēn naase jaay 'took uunkiga taar Raa se, kēse naase 'tēdkiga bul gen Raa ॥ naañ asen tēdn̄ aki kaakñ bēe naaniñ ki.

17 Do dōkin̄ se, naase iñgkilo bulu gen tēdn̄ kusiñ;a, num gañ bōrse, naase 'took uunkiga ute maakse paac taar met kēn k'dooyseno se. Taa naañ se, k'tōomki Raa!

18 Naase se Raa ॥ ñsenga dose naatn̄ maakñ kusiñ ki. ॥ bōrse naase 'tēdkiga bul Raa gen tēdn̄ nakgen ute doobin̄a.

19 K n maam jaay m'taadsen ute nakgen jikilimge lee t d se, taa naase 'booy  kumki y k d eyo do taarge tun maam m'lee m'taadsen se. Aan g   naase  nki rose gen t dn nakgen aak kusu   jig eyo k n  lse naase ingki ki g g rdio naan Raa ki se, b rse  nki rose 't dki bul Raa gen t dn nakgen ute doobi  ; k se  o k n asen t dn jee *salal.

20 K n naase ingkiro bulu gen t dn kusin se, naknjaay asen k l naase aki t dn nakn te d obin taa t     se, g t .

21 Anum kusin k n naase 't dkiro se tap  o  nkiga d  ro ki? Taa nakgen naase ing 't dkiro se, b rse  lseno maakn s k n ki. 'Jeelki nakgen se  l jeuge maakn yo ki.

22   gan b rse Raa   dsenga dose naatn maakn kusin ki  o 't dkiga bulinge. Bin num b rse Raa t dsenga 't dkiga jee salal   naase utu aki k n *kaajn gen daayum.

23 Aan g   debm t dga naaba num j' gin g t-t ngin se, bin  o debm t dga kusin se kusin   se, b d n yoa. Num gan Raa se, kaajn gen daayum se, naan  djesin ki c re taa naajege k't dkiga kalan ute Meljege Isa *al-Masi.

7

*Jee al-Masige se, *Raa   d ga d de do doobm jikilimge tu*

(Ep 5.25-31; Gal 2.19,20)

1 Genaamge, m'je m'asen taadn ute doobm k n jikilimge lee uuno   maam m'jeele doobm se naase kic 'jeelin ki, doobm jikilimge lee t d se  k t     do debkilim ki kaad k n naan utu z  er sum.

2 'Booyki m'asen taada: mënda jaay økga gaaba se. Kaad kën jaay gaabin̄ utu iñg zëer se, doobm jikilimge lee tëd se, gaasin̄ gen resn gaabina. Num kën gaabin̄ jaay ooyga se, doobm jikilimge lee tëd se, øk tøøgo don̄ ki ey sum ña naan̄ køñ køkn̄ gaabm kuuy.

3 Anum kën gaabin̄ utu zëer sum 6o, naan̄ teec 6aa øk gaabm kuuy se, j'an̄ dañin̄ mënd këesn gaaba. Num kën gaabin̄ jaay ooyga se, doobm kën jikilimge lee tëd se øk tøøgo don̄ ki ey sum. Kënaan̄ øk gaaba kuuy kic 6o, j'an̄ køñ dañ mënd këesn gaaba ey sum.

4 Genaamge, naase kic 'tecki bini. Naase se, *Ko Taar kën Raa eðo Musa ki se øk tøøgo dose ki ey sum taa naase ooykiga ute *al-Masi. Børse naase se 'tëdkiga mëtn deb kuuy, naan̄ se al-Masi kën Raa duriñoga daan yoge tu se, taa naan̄ se 6o naajege j'aki tëdn̄ nakgen tøøl Raa ki.

5 Deere, do døkin̄ se, naajege k'tëdkiro nakñ kën daa rojegé 6o jea. ñø nakgen øk tøøgo do rojegé tu se 6o kën øljeki k'tëdkí nakgen kën ajenki køl yo ki.

6 Do døkin̄ se, naajege j'iñgkiro bulu do Ko Taar kën Raa eðo Musa ki se, num børse naajege se aan gøo jee ooyga kooyo nabø al-Masi ñødþekiga dojegé maakñ Ko Taar kën Raa eðo Musa ki jaay tødjeki bulge se. Bin 6o naajege børse j'øñkiga doobm kiji gen tëdn̄ naabm Raa. ñø doobm se, *Nirl Salal 6o taadjesinki. Bin num naajege se, k'tëdkí naabm Raa se ute Ko Taar kën Raa eðo Musa ki jaay k'ræañiñoga raañ do døkin̄ se eyo, taa doobm se kaadiñ deelga.

*Naabm kën *Ko Taar kën Raa eðo Musa ki tëda*

7 Tap ki num j'aki taad j'oo ki dī? Kēn əl jeege tēd *kusiñ se, Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki la? Gōtō! Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki se kusiñ la? Gōtō! Num kēn əlum jaay maam m'jeel kusiñ se Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki. Num kēn Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki jaay taad ɔɔ: Čh̄te dōj̄o,* ey se kēn maam m'dōj̄ kic num, m'jeelin nakj̄ se m'tēd te kusiñ eyo.

8 Num kēn Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki jaay taadsum m'jeel kusiñ sum se, kusiñ əŋ̄ doobo ɔɔ əlum m'baag dōj̄ napar nakgen baa se paac. 'Jeelki, kēn Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki se jaay gōtō se, kusiñ kic 6o, gōtō.

9 Do dōkiñ kēn maam m'jeel te Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki ey se, maam m'utu m'ing zēere. Num kēn Ko Taar Raa ədo Musa ki taadum nakgen gen tēda sum se, kusiñ baado taad tōogin dom ki,

10 ɔɔ kusiñ kēn ək tōogō dom ki se, tēdum maam m'ooyga. ɔɔ maam kēn debm m'ooyga kooy se, Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki ey num am kēdn kaaja se, bōrse, əlumga yo ki.

11 Ute doobm nakgen Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki taad ɔɔ gen tēda se, kusiñ əŋ̄ doobo ɔɔ dērlum əlum m'tēdn kusiñ ɔɔ tōoluma.

12 Ey num Ko Taar kēn Raa ədo Musa ki se doobm *salal ɔɔ nakgen naan̄ taad ɔɔ gen tēd se kic 6o, salal, ute doobin̄a ɔɔ jiga.

13 Bin num nakj̄ jigan ese se 6o tēdga nakj̄ kēn am tōl la? Gōtō! Num gaŋ̄ kēn tōolum se, kusiñ. Ute nakgen jiga se 6o, kusiñ əŋ̄ doobo gen tōoluma. Bin jaay 6o k'jeele kusiñ se, naan̄ kusiñ deer deer. Anum ute Ko Taar kēn Raa ədo Musa kēn taadjeki

* **7:7** Aak Ekz 20.17.

ঽা j'ওন্তে 'tেdki kusiñ se, ute naañ se ৩০, kusiñ taad naabiñ tood tal ঽা naañ se, kusiñ aak eyo.

Kusiñā se ɔk tɔəgɔ do jikilimge tu

¹⁴ K'jeelki *Ko Taar k'en Raa eðo Musa ki se iiñø gøtn Raa ki, num maam lε, goon debkilim sum ঽা *kusiñ se, tðsumga maam tðsga buliñā.

¹⁵ Deere, nakñ maam m'ted se m'ond te metin eyo, taa maam m'ted nakñ k'en maam m'je eyo; ey num nakñ maam m'je, tap ৩০ maam m'øn tðdin eyo.

¹⁶ K'en maam jaay m'ted nakñ k'en maam m'je ey se, bin se maam m'jeele Ko Taar k'en Raa eðo Musa ki se, naañ jiga.

¹⁷ Anum k'en ølum jaay m'tedn nakñ jig ey se, maam mal eyo, num kusiñā k'en utu maakum ki se ৩০, ølum m'tedn naañ se.

¹⁸ Maam m'jeele maakñ maam goon debkilim ki se, nakñ bεε tap ৩০ gøtø. Taa maam se m'je m'tedn nakñ bεε, naðø maam m'øk tðognj gen tðdn naañ se eyo.

¹⁹ Deere, bεε k'en maam m'je se, tap ৩০ maam m'øn tðdin eyo; gañ kusiñ k'en maam m'je ey se ৩০, maam m'lee m'tediñā.

²⁰ K'en maam jaay m'ted nakñ k'en maam m'je ey se, kεse maam mala ৩০ tðdin ute maakum eyo, num kusiñ k'en maakum ki se ৩০, ølum m'ted naañ ese.

²¹ Maam m'jeelin ute maakum se, bεeki num, m'tedn nakñ bεε, naðø kusiñ se ok tðogø dom ki ঽা ølum ৩০ gen tðdn kusiñ sum.

²² Saapm maam ki se, Ko Taar k'en Raa eðo Musa ki se tðolumi.

23 Num maam m'naam maakum ki ne dīm kuuy
k'en ək təəgə əə əŋum saapum əŋ təd'nakŋ bεε eyo
əə kusiŋ se bo tədum m'tedga bulu g'en təd'n nakgen
jig eyo.

24 Maam se kapiŋ təəluma! Num naŋa jaay am
kəədn̄ doma maakŋ̄ daa ro k'en am k'l̄ yo ki se?

25 Kese ute doobm Məljege Isa *al-Masi! Bin num
k'təəmki Raa!

Taa naan̄ se bo ute saapum se maam m'je m'ted'
nakŋ̄ bεε; num gaŋ maakŋ̄ daa rom ki se, kusiŋ se
ək təəgə dom ki.

8

*Jeegen ək *Nirl Salal maakðe ki
(Gal 3.13-14, 5.16-25)*

1 Ter daala, børse, jee k'en tədga kalaŋ ute Isa
*al-Masi se, məətn̄ *Raa aden koŋŋ̄ bəər̄ doðe ki
eyo.

2 Taa maam m'tedga kalaŋ ute Isa al-Masi se,
Nirl Salal k'en ək təəgə se, ədumga kaaja əə əədumga
doma maakŋ̄ *kusiŋ k'en ək təəgə dom ki əə am
kəlum maakŋ̄ yo ki se.

3 *Ko Taar k'en Raa əðo Musa ki se, əko təəgŋ̄ g'en
kəədn̄ kusiŋ eyo. Taa jikilimge kic le əko təəgə g'en
bəəbm̄ kəkŋ̄ Ko Taar k'en Raa əðo Musa ki se eyo.
Num gaŋ Raa mala bo, təd'iŋ̄ ute doobm k'en naan̄
əlo Goon maakin̄ əə Goon maakin̄ se uuno ro tec
g'en jikilimge əə əð ron̄ *serke taa kusiŋ̄. Ute naan̄
se Raa əŋ̄ bəər̄ ooc ðo Gooniŋ̄ ki taa kəədn̄ kusiŋ̄
jeege.

4 Raa təd'jeki naan̄ se, taa naajegen k'en k'lee
k'ted'ki nakŋ̄ k'en daa rojego je se eyo, num naajegen
Nirl Salal lee təəd'jeki se bo, taa nakŋ̄ k'en Ko

Taar kēn Raa eđo Musa ki taad se j'anķi tēđin̄ ute doobiňa.

⁵ Deere, jee kēn lee aan gōo kēn daa rode 6o je se, naade saap do nakgen tun daa rode jea. Čo jee kēn Nirl Salal 6o təđdđe se lε, naade saap 6o do nakge tun Nirl Salal 6o je se.

⁶ Anum debm saap do nakge tun daa ro 6o je se, an kōl yo ki. Num gaň debm saap do nakge tun Nirl Salal je se, naan̄ 'kōň kaaja ute lapia.

⁷ Taa jee kēn je nakŋ kēn daa rode 6o je se, jee se jee taamooy Raage. Ko Taar Raa se naade took iŋg do ki eyo taa naade se lε ɔŋj aasiň eyo.

⁸ Jee kēn saap 6o do nakge tun daa rode 6o je sum se, naade kōň təöl Raa ki eyo.

⁹ Anum naase se iŋgki aan gōo kēn daa rose 6o je se eyo, num aan gōo kēn Nirl Salal 6o jea, taa naase se, naŋa naŋa kic 6o *Nirl Raa se utu maakin̄ ki. Čo debm jaay ək Nirl gen al-Masi ey se, naan̄ sē debm naan̄ eyo.

¹⁰ Kēn al-Masi utu maakse ki se, taa kusin̄ se daa rose se utu 'kooyo. Num aan gōo Raa tēđsenga aak bεε naaniň ki se, Nirl Salal se eđsenga kaaja.

¹¹ Kēn Nirl Raa kēn duro Isa daan yoge tu se jaay utu iŋg maakse ki num, Raa kēn duro Isa al-Masi daan yoge tu se, ute Nirlin̄ kēn utu maakse ki se, 'dur rosen kēn utu kooy se daan yoge tu kici.

¹² Taa naan̄ se 6o, gēnaamge, Raa je ɔɔ tak 6o j'aki kiŋg aan gōo kēn Nirl Salal 6o jea, num j'ɔňte kiŋgki aan gōo kēn daa rojege 6o je se.

¹³ Taa kēn naase jaay iŋgki aan gōo kēn daa rose 6o je se, naase utu aki kooyo. Num kēn naase jaay ɔňki Nirl Salal 6o təđdse se, nakŋ kēn daa ro ɔlsen

'lee tədki se, naase aŋki rəsn naata ɔɔ naase aki kaaja.

¹⁴ Taa jee paacn kən Nirl Raa təoddə se, naade se tədga gaan Raage.

¹⁵ Nirl Raa, kən ədseen se taa asen tədn 6ulge eyo ɔɔ jee kən ɔk beere maakde ki eyo, num Nirl Raa se, tədsenga 'tədkiga aan gɔɔ gəninge mala. Ute Nirlin se 6o, naajege k'daŋki Raa j'ɔɔki: *Abba* kən je deekn ɔɔ: Bua.

¹⁶ Nirl Raa se 6o kən taadjeki maakjege tu ɔɔ naajege se k'gaan Raage.

¹⁷ Deere, naajege k'gəninge se, j'utu j'aki kəŋ nakgen jig aak eyo kən naan bɔɔbiŋ jeen̄ge tu se ɔɔ nakn kən Raa bɔɔbiŋ se gen al-Masi ɔɔ naajege se j'utu j'aki kəŋ bəd̄jege ute naan kici. Kən naajege jaay k'dabarkiga ute naan se, j'utu j'aki 6aa kənd maakn *nookin̄ ki kici.

*Raa utu kəl gəninge maakn nookin̄ ki
(Jn 10.27-30)*

¹⁸ Maam m'jeele, dubarjegen kən 6ørse jaay, k'dəɔjin̄ ute doobm jaay Raa utu ajeki taadn *nookin̄ se, dubar se paac paac aas d̄im eyo.

¹⁹ Taa nakgen Raa aal paac se, iŋg aak kaama booy nun ki, Raa utu 'taadn gəninge jeegē tu tal.

²⁰ Nakgen kən Raa aaldəno paac se, 'tədga nakn cərə ɔɔ kese naade malinge 6o je eyo, num təɔgn̄ kuuy 6o təddən naade tədn nakn cərə. ɔɔ ute naan se kic 6o, Raa əddenga nakn kən naade an kənd dode ro ki.

²¹ Taa 6ii kalaŋ se, nakgen Raa aalo paac se, naan utu aden kəɔdn dode naatn maakn nak kən ɔk təɔgo dode ki ɔɔ təddən naade 'ruumu ɔɔ naade utu kəŋ

dode aan gøo gaan Raagen utu kënd maaknø nookin̄ ki.

²² K'jeelki, bini børse kic 6o nakgen Raa aalde paac se, utu dabara dabara aan gøo mënd diig 6aa 6aa koojo.

²³ Anum naade kalde ki sum 6o dabar eyo, num naajegen j'øŋkiga *Nirl Raa deet deet øo naan̄ utu ajeki këdn̄ nakgen kuuy kic se, naajege kic k'daayki aan gøo mënd 6aa 6aa koojo se. Kaad kën naajege j'utu j'aakki kaak kaam Raa kën utu ajeki kooðn̄ rojegø naatn̄ maaknø dubar ki øo j'aki tædn̄ gøningø mala mala se.

²⁴ Deere, Raa se aajjekiga naþø naajege j'øŋ j'aakki ey børtø num naajege j'øndki dojegø doñ ki. Øø nakn̄ jaay j'aakin̄kiga ute kaamjege se j'øndki do, do ki ey sum, taa nakn̄ jaay j'aakin̄kiga se, j'ønjøkiga. Naþø jaay 'kønd doñ do nakn̄ kën naan̄ aakga kaak ute kaamø se? Nam 'tædn̄ naan̄ se tap 6o, gøtø.

²⁵ Num naajege j'øndki do se, do nakge tun k'l'økin̄ki te ey børtø øø ute naan̄ se naajege j'aayki kaamjege j'in̄g j'aakki kaamøna.

²⁶ Daala, naajegen kën j'økki tøøgø doobm Raa ki ey se, Nirl Raa se 6o baado noogjeki. Taa naajege se k'jeelki tønd mætn̄ Raa ute doobin̄ eyo, num Nirl Raa 6o eem Raa taa naajege. Naan̄ eemin̄ øø daay døs døs se ute taargen cir taargen k'lee k'tøndki mætn̄ Raa se.

²⁷ Øø Raa se le, naan̄ jeel naþø maaknø jikilimge øø jeel saapm *Nirl Salal se kici. Øø Nirl Salal se tønd mæta taa jee naange. Naan̄ tønd mæta se aan gøo kën Raa maakin̄ jen ro ki.

²⁸ K'jeelki, nakn̄ paacn̄ kën aan do jeege tun je

Raa se, Raa tedin paac aan kaama taa aden tedin bee. Do dakin tap bo, Raa se uunoga kuun doa oo danjen taa tedin nakn k'en naan maakin jen ro ki.

²⁹ Taa kaad k'en Raa utu aal kaal duni tap bo, jeegen k'en naan aden tedin 'tecn Gooniñ se, Raa jeeldsenoga. Bin se, Gooniñ se tedin goon paragn gen gemaagen d'na.

³⁰ K'en Raa jaay uun doa gen tedin nakn se, naan danje gen tedin jeenge. Oo k'en naan jaay danje sum se, naan tedin tedi aak bee naaniñ ki. Bin sum eyo, num naan nookdenoga kici.

Raa se jejeki aak eyo

³¹ Bin num j'aki taadn j'oo ki di? K'en Raa jaay ute naajege num, k'en ajeki cir tap bo naaja?

³² Raa se, Gooniñ kic bo naan onin baado ooy taa naajege paac. Oo k'en Raa jaay edjeki Gooniñ mala se, deer deer naan ajeki koñ kedn nakgen baa se paac kic ey la?

³³ Jee k'en Raa bee'r tao'ddenga tao'd tedi jee naange se, naaja bo aden k'okn mindde? Oo jee se le, Raa mala bo tedi den tedi aak bee naaniñ ki.

³⁴ Bin num k'en aden koñ bao'r do de ki se tap bo, naaja? Goto! Taa Isa *al-Masi se ooyga taa naajege, ter Raa duriñoga daan yoge tu oo borse, naan utu ing do ji daam Raa ki oo utu eem Raa taa naajege.

³⁵ K'en ajeki gaan ute maak-je al-Masi se tap bo di? Dubar la? Nakn ooñ deel do la? Jee k'en lee ooñjeki yeeñjege se la? Bo la? Daaye la? Goto! Jig ey k'en utu kutn deba la? Lo yo ne? Goto! Dim jaay ajeki gaan ute maak-je al-Masi se, goto.

³⁶ Aan goa taar k'en Kitap taad oo:
Taa naai Raa se, bii-raajege je doobm k'en ajen tao'l;

ঽো naaje se k'tec aan gঽো baatgen k'baado baa tোlo
se*.

³⁷ Num ute tোgnj debm kেn jejeki se, naajegē
k'cirki nakge paac.

³⁸ Maam se m'jeelin maakum ki deer deer: yoa,
'king børse, *kødn Raage, nakgen øk tোgo raan,
nakgen børse ute kengen naan ki, nakgen paac øk
tোgo do jikilimge tu,

³⁹ nakgen raan ঽো kengen maakŋ naan ki,
nakgen Raa aalin paac se, dim jaay ajeki kŋ gaan
ute maak-je Raa kেn jejeki ute doobm Meljege Isa
al-Masi se tap bo, gøto.

9

**Raa ute jeen gen gaan *Israεlge
(Gal 4.22-31)*

¹ Genaamge, taa maam m'ute *al-Masi se
k'kalan se, taar maam m'je taadn se met ki, øk
taar-køb eyo. ঽো *Nirl Salal kic taadum ঽো taarum
se met ki ঽো maakum kic took do taarge tun se.

² ঽো maam maakum tuj kasak kasak ঽো daayum
nakŋ se ঽোnum aak eyo.

³ Deere, gen genaamge se, kেn doobo jaay kuuy
gøto num, øn Raa am naama ঽো m'gaan ute al-Masi,
kেn naan se jaay 'tεdn bεe genaamge tun metjilje
kalan se ঽো naade 'kŋ kaaja se, taa naan se maam
m'tooko.

⁴ Naade se bo gaan Israεlge kেn Raa bεer tোddeno
taa tεdn geninge. Naade ki bo Raa taaddeno
*nookiŋa, *døoko ute naade, taaddeno *Ko Taar
kেn naan εdø *Musa ki, taaddeno doobm kেn naade

* **8:36** Aak KKR 44.22.

añ lee keeme ዽ taadđeno nakŋ k'en naan̄ utu aden keda.

⁵ Naade se teeco mætjil bugge tun do døkiña ዽ k'en al-Masi jaay uuno ro debkilimi se, naan̄ kic ዽ teeco mætjil bugge tun se. ዽ al-Masi se, naan̄ ዽ Raa ዽ naan̄ ting do nakge tun baa se paac, ዽ daayum jeege lee tøomiña. *Amin!

⁶ Bin num j'ɔ̄nte 'saapki j'ɔ̄ki nakŋ k'en Raa taado ዽ utu kedin jeege tu se tædga nakŋ cere. Taa naan̄ se ዽ 'booyki. Gaan Israelge se, naade paac Israelgen mala mala eyo.

⁷ Gaan *Abraamge sum se dëna, naðo naade paac se gëninge aan gao k'en Raa taadiñ se eyo. Taa naan̄ se ዽ, Raa taad Abraam ki ዽ: *Mætjil Isaka se ዽ, 'tæd mætjil naai.**

⁸ Gøtn se, Raa je taadn ዽ gaangen Abraam toojde se, naade paac gaan Raage eyo; num Raa taadino gëninge mala mala se, kædgen k'en Raa mala taadinga taad ዽ utu aŋsin ked se.

⁹ Nakŋ k'en Raa taadiñ ዽ utu aŋ ked se, naan̄ deekin ዽ: *Baar kuuy kaadn ara bin se, maam m'utu m'læd terle ዽ m'køŋ mendi Sara se te goon gaaba jin kit.*

¹⁰ Bin sum eyo. 'Jeelki, Rebeka se gëninge naan̄ toojden di se bubjege tu Isaka ki.

¹¹⁻¹² Num Raa taad Rebeka ki ዽ: *Goon naai an koojn deet se utu 'tædn bul gen debm baat se‡.* Kaad k'en jaay Raa taadtaar bin se, gaange se j'toojden te ey børt ዽ naade le øŋ tæd te jiga ey le *kusiŋ ey børt kici. K'en Raa jaay taad bin se, taa naan̄ se je taadn ዽ naan̄ tædn nakŋ k'en maakin jen ro ki. Naan̄ dan̄

* ^{9:7} Aak Jén 21.12. † ^{9:9} Aak Jén 18.10, 14. ‡ ^{9:11-12} Aak Jén 25.23.

debm kēn naañ 6o bēer ɔɔdīna. ɔɔ debm kēn naañ bēer ɔɔdīn se, taa naañ 6o tēd̄ga tēd̄nakŋ bēe eyo.

13 Aan gōo taar maakŋ Kitap ki Raa taad ɔɔ: *Maam m'jedoga *Yakub ɔɔ Ezo se, maam m'ɔɔd m'undiñoga naatn.*§

14 Bin num j'aki taadn j'øøki dī? Raa se tēdn nakge ute doobin̄ ey la? Gōtō!

15 Taa naañ se 6o, do dōkiŋ Raa taad Musa ki ɔɔ: *Maam m'tēdn bēe debm kēn maam m'je m'añ tēdn bēe ɔɔ m'kεejŋ do deb kēn maam m'je m'añ kεejŋ don̄ ki**.

16 Kēn Raa jaay bēer ɔɔd deba se taa deba se 6o je eyo lō tēd̄ga tēd̄nakŋ bēe eyo, num kēse Raa mala 6o, tēdīn bēe.

17 Ter maakŋ Kitap ki Raa taad Gaar magal gen Masar ki ɔɔ: *Maam m'ɔli Gaarge se taa maam m'taadn təøgum doi ki ɔɔ jeegen do naañ ki paac am nooko.*†

18 Taa naañ se 6o, Raa aak taa-daay debm kēn naañ je añ kaakŋ taa-daayin̄a ɔɔ debm don̄ məŋg se, Raa ɔñin̄ tēdn do məŋg baa ute naaniñ.

Raa se naañ aan gōo debm kōbō

19 Daan naane naai am taad ɔɔ: kēn Raa jaay bēer tōd̄jeege bin se gen dī jaay naañ mooy jeegē? Nakŋ kēn Raa baa tēd̄ se, naañ jaay 'tookŋ do ki ey se?

20 Naai debm taad bin se: naai tap 6o naañ jaay 'naaj ute Raa se? Nakŋ j'øbinga kōb ute nεŋje se kōj taad debm kēn ɔbiñ se ɔɔ: naai tap 6o ɔbūm bin se, gen dī? Gōtō!

§ **9:13** Aak Mal 1.2-3. * **9:15** Aak Ekz 33.19. † **9:17** Aak Ekz 9.16.

21 Debm kəbm nakge se, naan̄ se mel nəŋje. Ken naan̄ je se ute nəŋjen ese sum bo, naan̄ əb nakŋ aak bəe ken k'təoddən naatn ute bii laa, ey le əb nakgen kuuy se ken bii-raa k'lee k'tədn naaba, bin ey la?

22 Ken Raa jaay je tədn aan gəo debm kəbm nakge se, naai tap bo əli dī maak ki? Ey num Raa se je taadn maak-taariŋ ute təəgiṇa nabo naan̄ aay kaamiŋ dəna sərk jee ken taariŋ maakin̄a, naaden ken nakŋ naade təd se aasdenga ken Raa utu aden kutu.

23 Ute nakgen naan̄ təd paac se Raa se je jeege paac jeele, naan̄ se debm magala əə ək *nooko əə naan̄ je naajegen ken naan̄ tədjeki bəe se j'aki kend maakŋ nookin̄ ken naan̄ daapinga daap do dəkiŋ se.

24 Jee ese se Raa taad ute naajege. Əo Raa se bəer təədo maakŋ Yaudge tu kalin̄ ki sum eyo, num naan̄ bəer təəd̄ega maakŋ jeege tun baa se paac kici.

25 Aan gəo ken Raa taad maakŋ Kitapm Oze ki əə:
Jee ken do dəkiŋ jee maamge ey se, bərse maam m'taaddən m'əə: naase se 'tədkiga jee maamge.

Əo metjil jee ken maam m'jede ey se, bərse maam m'taaddən m'əə: maam se m'jese‡.

26 Daala, jee ken k'taaddən j'əə:
naase se jee maamge ey se, bərse k'taaddən j'əə: naase se j'utu j'asen dan̄ gaan Raagen zəəre. §

27 Taa maakŋ gaan *Israelge tu se debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi kic bo taadga taad taariṇa maakŋ Kitap ki do dəkiŋ əə:

‡ 9:25 Aak Oz 2.23. § 9:26 Aak Oz 1.10.

*Ken gaan Israëlge jaay t̄edga d̄ena aan ḡo k̄esn taa
baar ki kic b̄o,
maakde ki se jee metinge sum b̄o 'k̄en kaaja.*

28 *Taa Meljege Raa taarin̄ naan̄ taad̄ se,
naan̄ utu an̄ naar t̄edn̄ kaasn̄ ute doobiñā.**

29 *Daala, maakñ Kitapm debm taad̄taar teeco taar
Raa ki ron̄ Ezayi taad̄ daala ɔ̄:*

*Ken Meljege Sidburku jaay ɔ̄nte jeejegen metinge ey
se,
kaadn̄ naane metjil naajege se k̄j'utkiga aan ḡo jee
maakñ ḡeḡer ken Sod̄om ki ute ken Ḡomor ki
se.†*

*Ken t̄ed debkilimi aak b̄ee naan̄ Raa ki
(Rm 3.19-29; Gal 3.8-14,21-29)*

30 *Anum j'aki taadn̄ j'ɔ̄ki d̄i? Jeegen Yaudge ey
se, je te doobm ken t̄edn̄ aak b̄ee naan̄ Raa ki eyo.
Num gañ naade se b̄o t̄edga aak b̄ee naan̄ Raa ki se,
taa naade aalga maakde doñ ki.*

31 *Ey num gaan *Israëldgen ɔ̄k *Ko Taar ken Raa
edo Musa ki ɔ̄ñ̄o ɔ̄ ute naan̄ se sum b̄o, naade je
t̄edn̄ jee aak b̄ee naan̄ Raa ki se, nabo naade ɔ̄ñ̄ aasin̄
te eyo.*

32 *Anum ken t̄edden jaay naade ɔ̄ñ̄ aasin̄ ey se tap
b̄o ne d̄i? Naade jede te eyo ken naade t̄edn̄ aak
b̄ee naan̄ Raa ki ute doobm kaal maakde se, taa
naade se saap ɔ̄ taar ken Ko Taar ken Raa edo Musa
ki taad̄ se, ken naade t̄ed aasinga ute doobiñ̄ sum
b̄o, naade kaakñ b̄ee naan̄ Raa ki. Kese b̄o ken ɔ̄lde
naade r̄k ko se ɔ̄ tooc se.*

33 *Taar se Kitap kic b̄o taadga taad̄ ɔ̄:
Aakki! Maam m'ɔ̄ndga ko maakñ ḡeḡer ken Sion ki*

* **9:28** Aak Eza 10.22. † **9:29** Aak Eza 1.9.

॥ ko se utu rəkŋ jeege ॥ naan̄ se liŋ kən utu 'tədn̄ jeege tooco.

Num debm jaay aalga maakin do liŋ kən ese se, naan̄ kəŋ kənd maakŋ səkən̄ ki eyo‡.

10

¹ Genaamge, maam se m'je ute maakum paac taasum Yaudge se kic 'kəŋ kaaja. Taa naan̄ se 60, maam m'eem *Raa taa naade.

² Deere, maam m'jeеле naade se dək maakde do Raa ki, nabo Raa se naade jeel əkiŋ te mala mala eyo.

³ ۞ naade jedo te doobm kən Raa tədn̄ jeege aak bəε naaniŋ ki se eyo. Num naade malinge 60 je doobm kən aden 'tədn̄ aak bəε naan Raa ki. Taa naan̄ se 60, doobm kən Raa tədn̄ jeege aak bəε naaniŋ ki se, naade baate tookŋ do ki.

⁴ Taa təogn̄ gen *Ko Taar kən Raa ədō Musa ki ək do jeege tu se, *al-Masi' daaringa taa jee paacŋ kən aalga maakde do al-Masi ki se, tədḡa aak bəε naan Raa ki.

*Debm jaay aal maakin do *al-Masi ki se əŋga kaaja*

⁵ 'Booyki taar kən *Musa raaŋ do dəkiŋ maakŋ *Ko Taar kən Raa ədīŋo se, naan̄ ॥ taargen Ko Taar Raa taad ॥ gen təd̄a se: *Debm kən təd̄aasiŋ ute doobiŋ paac jaay 60 'kəŋ kaaja**.

⁶ Num doobm kən əl jeege aal maakde do Raa ki jaay tədn̄ aak bəε naaniŋ ki se, Kitap taad ॥: ۞te taadn̄ ute maaki ॥: «Naŋja jaay 'kookŋ maakŋ raa

‡ 9:33 Aak Eza 8.14 ॥ 28.16. * 10:5 Aak Lb 18.5.

ki» kese je deekŋ ɔɔ: naŋa ade daŋ al-Masi ade bɔɔy do naaŋ ki se.

7 *Ter ὅντε taadn ɔɔ: naŋa jaay bɔɔy baa maakŋ bee yoge tu, kese je deekŋ ɔɔ: naŋa ade daŋ al-Masi ade teecŋ daan yoge tu.*

8 Num maakŋ Kitap ki taad ɔɔ: *Taar Raa se, naan gɔɔr ute naai; naan utu maaki ki ɔɔ taari ki.* †

Taar Raa ese 60 naaje k'lee k'taadinq jeege tu j'ɔɔ j'aal maakde do Raa ki.

9 Ken naai jaay 'took ute maaki ɔɔ 'jeel Raa se duroga Isa daan yoge tu, ɔɔ 'taadn naan jeege tu ɔɔ Isa se naaŋ 60 Meli se, kese naai 'kɔŋ kaaja.

10 Taa ken naajeg jaay j'aalkiga maakjeg do Isa ki se, k'tedkiga aak bɛɛ naan Raa ki. Ḍø ken k'taadnki naan jeege tu j'ɔɔki: naaŋ 60 Meljeg se, j'aki kɔŋ kaaja.

11 Aan gɔɔ taar ken Kitap taad ɔɔ: *Debm jaay aalga maakin do naaŋ ki se, sɔkŋ an tɔɔl eyo.* ‡

12 Anum Yaudge ute Yaudge ey paac se naade ḷŋga kaaja ute doobm kalan sum, taa naade paac se Melde 60 ken kalan ese sum. Naan tɛd bɛɛ jeege tun paacŋ ken lee eemiŋa.

13 Taa naaŋ se 60 Kitap taad ɔɔ: *Debm jaay eem ro Meljeg se, Meljeg an kaaja.* §

14 Ken bin num jeege jaay utu aal te maakde don ki ey bɔrt se, naade an keem ɔɔ dī? Naade kaal maakde don ki ɔɔ dī? Ḍø ken nam jaay baa do taadde te taarin̄ ey se, ute doobm gay jaay naade 'booy ron̄ se?

† **10:8** Aak Dt 30.11-14. ‡ **10:11** Aak Eza 28.16. § **10:13** Aak Jl 2.32.

15 ۞ kən j'ol te jee taadn Taar Raa gøtde ki ey se, naŋa jaay ade baa taadn taar se? Taa naaŋ se 6o, Kitap taad ۚ:

Aakki! Jee kən 6aano ute Labar Jiga se, jeuge maakde raap dode ki dən aak eyo.*

16 Anum Labar Jigan ese, jee mëtinge sum 6o took aal maakde do ki. Taa naaŋ se 6o, debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taad maakn̄ Kitap ki ۚ: *Melje, taar kən naaje k'taad jeuge tu se, naŋa 6o took uunga?*†

17 Anum 'booyki: debm jaay took aal maakin̄ do taar kən ese se, booy k'taadinga taar se jaayo. ۞ taar kən naaŋ booyin̄ ese se, iino gøtn al-Masi ki.

18 Anum m'tønd mëtse tu: taar se, Yaudge booyin̄ te ey la? Gøt! Taar se naade booyinga aan gø kən Kitap taad ۚ:

Jeege 6aa taadga taar Raa se jeuge tu gøtn 6aa se paac,

ۚ taar se jee do naaŋ ki paac booyinga.‡

19 Ter m'tønd mëtse daala: mëtn taar se tap 6o, gaan *Israëlge booy əkiŋ te ey la? Deere, naade booy əkiŋga nabø baate tookn̄ do ki. Taar se Musa 6o uuno mëtin̄ deete ۚ taaddeno taar kən Raa ۚ:

Naase jeemge se, m'asen tødn aki ni ro jeuge tun røn røn.

۞ m'asen tødn naase maakse asen taar do jeuge tun jeel dīm eyo.§

20 Ter debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se, aay kaamin̄ bini taadden daala ۚ:

Maam Raa se, jee kən jem ey se 6o, øŋumga.

* **10:15** Aak Eza 52.7. † **10:16** Aak Eza 51.3. ‡ **10:18** Aak KKR

19.4. § **10:19** Aak Dt 32.21.

*Đo jee k'en je te doobum ey se ɓo, maam m'taadden
roma.**

21 Gaṇ ute gaan Israēlge se Raa taad ɔɔ:

*Bii-raa maam m'əljim m'dan gaan Israēlge m'ɔɔ ađe
ɓaa gɔtum ki
nabo naade se, jee naajŋ taarge ɔɔ baate tookŋ
Taaruma.†*

11

*Gaan *Israēlge se *Raa baatde te eyo*

1 Ter m'tond metse daala: bin num Raa se, baataega jeen̄ge la? Gɔtɔ! Naan̄ baatden te eyo. Taa maam kic m'kɔd Israēl, m'teeco metjil *Abraam ki ɔɔ m'teeco taa bee Benjamin ki.

2 Bin num Raa se jeen̄gen naan̄ beer tɔodd̄en do dɔkiŋ se, naan̄ baatden te eyo. Ey num naase 'booyin̄ki te ey la, taar k'en k'raaŋo maakŋ Kitap ki, k'en taad ute *Eli, debm k'en taad taar teeco taar Raa ki, kaad k'en naan̄ sakak gaan Israēlge gɔtn̄ Raa ki, naan̄ ɔɔ:

3 *M̄eluma, jee k'en taad taar teeco taari ki se, naade tɔold̄enoga ɔɔ gɔtn̄ k'en k'lee k'ted̄i *serke se le, naade tɔok̄inga naatn.* Đo maam le, m'ɔɔpga m'kalum ki sum. Đo naade je am tɔlo.*

4 Num Raa tap ɓo terlin̄ ɔɔ dī? *Jeege dupu-cili se, maam m'bəɔbdenga ɔɔ naade se ɔŋ erg te naan maragŋ k'dan̄iŋ Baal k'en jeege lee eemin̄ se eyo.*†

5 Bɔrse kic ɓo, maakŋ gaan Israēlge tu se, ɔɔpga jeege cɔko k'en Raa beer tɔodd̄enga ute bεεŋa.

* **10:20** Aak Eza 65.1. † **10:21** Aak Eza 65.2. * **11:3** Aak 1Gar 19.10, 14. † **11:4** Aak 1Gar 19.18.

6 Raa bœer tœddse se taa naade 6o tœdga nakŋ bœe eyo, num naanŋ bœer tœddse se ute bœeŋa, kœn bin ey num, bœe Raa se kœn tœdn bœe ey sum.

7 Taar se tap 6o je taad ɔɔ dio? Gaan Israelge se nakŋ naade je se tap 6o ɔŋ te eyo. Num jee ɔɔpm kœn Raa bœer tœddenga tœd se 6o, ɔŋga nakŋ se. Num jee kuuy se lε, tœdga jee naajŋ taarge.

8 Aan gœo kœn Kitap taad ɔɔ:

*Raa tœdden naade se jee taara end dode ki eyo,
deebdenga kaamde naade ɔŋ aak ɔk eyo
ɔɔ turumdenga bidege naade ɔŋ booy eyo;
bini jaaki kic 6o, naade utu iŋg gøtn kijgækki se sum‡.*

9 Maakŋ Kitap ki se, jee se Gaar *Daud kic 6o taad rode ki ɔɔ:

*ɔŋ kœsdege se aden tœdn aan gœo rœecŋ kœn aden tœnd
kœko.*

*ɔŋ 'tœdn aan gœo nakŋ aden rœkjŋ naade tooco ɔɔ ɔŋ Raa
aden dabara.*

10 *ɔŋ Raa aden tœkjŋ kaamde mœstr naade kœn kaakŋ
dœm eyo,*

ɔɔ ɔŋ aden tœnd daam deere dode ki§.

11 Maam m'je m'tœnd metse daala: kœn gaan Israelge jaay rœkjŋ tooc se, gen sœrœkinŋ la? Gœtø! Num ute rœkjŋ toocŋ kœn naade tooc se, kaad kœn se 6o, Raa kaajŋ jee kœn Yaudge eyo. Anum kœn Raa jaay aaj jee kœn Yaudge ey se, Yaudge se aakdega num, maakde ade kœœŋo ɔɔ je doobm kaaja kici.

12 Num kaad kœn gaan Israelge jaay baate tookŋ taar Raa se 6o, Raa tœdn bœeŋ dœna jeege tun 6aa se paac. ɔœken Yaudge jaay tœdn jee naajŋ taarge sum se, Raa tœd bœeŋ jeege tun do naanŋ ki paac. Anum

‡ **11:8** Aak Dt 29.4 ɔɔ Eza 29.10. § **11:10** Aak KKR 69.22.

'saapki tu, kaadn kən jaay gaan Israəlge utu kən kaaja se, bəe Raa ese se, utu 'tədn dən cir daal ey ne?

Raa aaj jeegen Yaudge eyo

¹³ Børse, maam m'je taadn ute naasen Yaudge ey se. Maam se *m'debm kaan naabm Isa al-Masi taa naasen Yaudge ey se. Taa naan se 60, maam maakum raapo do naab kən Raa ədumsin se.

¹⁴ Maam m'je taasum Yaudge se, jee metinge kaakŋ naabum se ade rəən maakde əə aden kəl naade ni ro jeege tu, taa bii kalan jee metinge utu kən kaaja kici.

¹⁵ Ken Raa res gaan *Israəlge kaadkən se sum 60, naan ək taasa ute jee kən Yaudge eyo. Num kaad kən jaay Raa utu terl kəkŋ gaan Israəlge jiga se, kese 'tədn əə dī? Kese tədn nakŋ bəe aak eyo, 'tədn aan gəə jee ooyga kooyo kən Raa utu aden kədn kaaja.

¹⁶ Ken mappa jaay k'dup cəkə j'edga Raa ki se, mappan əəp se paac tədga gen Raa. Ken kaaga jaay j'edga met kon Raa ki se, letin se kic 60, tədga gen Raa.

¹⁷ Gaan Israəlge se tec aan gəə *ko əlibm maakŋ jinenē ki kən k'təgnja ute letingen metinge se. Əo naai kən kəd Yaud ey se tec aan gəə letn ko əlibm maakŋ kaag ki əə naai j'əgio əə k'baado j'əli gəə letn ko əlib kən k'təgnja təg letingen metinge se. Børse, naai kic ing te təəgnj metn ko əlibm kən maakŋ jinenē ki se.

¹⁸ Taa naan se 60, əntə koono do letn ko əlib kən k'təgdenoga se. Ken əli oon tap 60 taa dī? Naai le lte sum. Naai 60 gak ko kaag eyo num ko kaaga 60 gaki naai.

19 Maakse ki se, deb kalaŋ am taadn ɔɔ: «Raa se naaŋ 6o debm 'tøgø løtge ɔɔ uunumo ɔɔ 6aadø ɔlum gøødø ki.»

20 Deere, naade se jaay Raa tøgø se taa naade baatega kaal maakøe don̄ ki ɔɔ naai jaay 6aadø k'j'øli gøødø ki se, taa naai aal maaki don̄ ki. Bin num ɔŋte magal roi, ɔɔ ɔnd kønda.

21 Ey num Yaudge se 6o løtgen deer deer. Ute naaŋ se kic 6o, Raa ɔŋ ɔŋde te eyo. Anum naai løtn k'6aadø k'j'øli køl gøødø ki sum se, køn naai jaay aal maaki don̄ ki ey se, naaŋ utu ai køgø kundi naatn kici.

22 'Jeelki, Raa se naaŋ debm jiga nabø naaŋ debm køjn bøørø do jeege tu kici. Jee ɔŋ doobm Raa se, naaŋ utu aden køjn bøørø døde ki ɔɔ ute naai se, køn naai jaay ing aal maaki do bøøn ki se, naaŋ debm jiga ute naai. Ey num, børe, naaŋ ai køødn kundi kici.

23 Bin 6o køn Yaudge jaay tørløga gøtn Raa ki se, Raa aden køn tøl gøødø ki daala, taa Raa se øk tøøgø køn tøøn naaŋ se.

24 Naasen køn Yaudge ey se, 'tecki aan gøø løtn ko ølibm maakø kaag ki køn k'tøgino jaay k'6aadø k'tøliŋ gøø løtn ko ølib køn maakø jønen ki se. Køn Raa jaay tøøn nakø ese se, Yaudge se kic, naaŋ adenø tørløtøl gøøn ki ey ne, naaden køn løtn ko ølibm mala mala se?

Yaudge kici utu køŋ kaaja

25 Anum genaamge, maam m'je m'asen taadn nakø køn Raa 6aa tøda jaay naase *'jeelki metøn ey se. Bin 6o naase aki tøøn rose aan gøø jee jeel taar eyo. Taa køn gaan *Israølgen metønge jaay baate

tookŋ̥ kaal maakðe do Raa ki se, bini jee 6aa se paac ade 6aa gøtn Raa ki jaayo.

26 ɔ̄ bin 6o gaan Israεlge paac utu 'køŋ̥ kaaja bin kici aan gø̄ ken Kitap taad ɔ̄:

Debm utu 'køødn̥ do jeege se,
utu ade kiŋ̥ maakŋ̥ gø̄ger ken Sion ki.*

ɔ̄metjil *Yakub se, naan̥ utu aden køødn̥ dode maakŋ̥ naajŋ̥ taarde ki.

27 Ter Raa taad ɔ̄:

*Kese *døøkŋ̥ ken maam m'utu m'døøkŋ̥ ute naade,
kaad̥ ken se 6o maam m'ade tøøl *kusiñdege†.*

28 Yaudge se baate tookŋ̥ Labar Jiga gen Isa; taa naan̥ se 6o naade tedga jee taamooy Raage. Kese tedsenga bø̄e naase ki. Ey num naade se Raa bø̄er tøøddenga tøød do døkiña. Naade se Raa jedē, taa bugðege.

29 Ken Raa jaay bø̄er ø̄dg̥a deba ɔ̄ eding̥a naka se, moøtn naan̥ terl taarin̥ ey sum.

30 Do døkiŋ̥ se, naasen ken Yaudge ey se, 'baatekiro tookŋ̥ taar Raa. Num ken børse jaay Yaudge baate tookŋ̥ taar Raa sum se, Raa se tedsenga bø̄e.

31 ɔ̄ ken Yaudge jaay baate tookŋ̥ taar Raa se, ute naan̥ se jaay naasen Yaudge ey se, Raa tedsenga bø̄e. Bin 6o, børse Yaudge Raa utu aden tedn̥ bø̄en̥ kici.

32 Taa Raa se ø̄n̥ jikilimge paac baate tookŋ̥ taarin̥ se naan̥ ø̄nd̥e gø̄tde ki aan gø̄ bulge taa naan̥ je aden tedn̥ bø̄en̥ paac.

Raa se naan̥ magal aak eyo, k'tøømiñki

* **11:26** Debm utu 'køødn̥ do jeege se k'daŋ̥iŋ̥ Isa. † **11:27** Aak Eza 59.20.

³³ Deere, b  e   Raa se d  n b  e   eyo! Raa se na  n
jeel-taara   o nakge paac na  n jeel  e. Nak  j na  n
saap jaay uun do se, nam tap   o jeel taad  n t  o  k  j
meti  n eyo. Nakgen k  n na  n t  ed  en paac se, nam
tap   o   o  nd ute meti  n eyo.

³⁴ Taa Kitap taad   o:
*Saapm Meljege Raa se na  a tap   o jeele? Bii kala  
tap   o na  a dejinga?*[‡]

³⁵ *L  bu bii kala   nam ed  inga ne d  im deet Raa ki jaay
Raa t  erlin   nakin la?*[§]

³⁶ Deere, nakgen b  aa se paac, na  n   o
Mel-kaalde. Na  n   o debm k  n aak  e do  e ki
  o nakge se paac kaam jina. Bin num Raa se,   o
jeege daayum an   *nooko! *Amin!

12

***Raa aajjeki se gen ted  n naabi  na**
(Ep 4.1-16; 1Kor 12.12-27)

¹ Genaamge, 'booyki m'asen taada: aan g  o Raa
tedjekiro b  e   se, bin se daayum edki rose paac Raa
ki,   o kinjse se   o  nki *serke Raa ki. K  se   o serkj
*salal k  n t  ol Raa ki. Anum Raa se je   o j'an keeme
ute doobm se.

²   nte gen tedki aan g  o gen jee duni k  n b  orse
lee ted se. Num ga     nki Raa asen 'terl maakse ute
saapm kuuy k  n na  n asen ked se. Ute na  n se
jaay   o, naase aki jeel nak  j Raa maakin   jen r  o ki.
  o nak  j Raa maakin   jen se, k  se nak  j jiga, nak  j
t  o  li   na  n ki   o nak  j m  c.

‡ **11:34** Aak Eza 40.13. § **11:35** Aak Jb 41.3.

3 Ute bœe kæn Raa tœdum se, maam m'taadsen paac m'œœ: maakŋ kiŋgse ki se œnte 'kuunki magala; iŋgki ute gœtn kiŋgse se sum aan gœœ kæn naŋa naŋa kic bo Raa eðinga naabiŋ naabiŋ do kaal maakin̄ ki se.

4 'Jeelki, debkili mi se øk ro kalaŋ sum, naøo ron se, tøp kaam dœna, œœ naŋa kic ute naabiŋ naabiŋa.

5 œœ naajege kic k'denki, naøo taa naajege k'dœakkiga ute *al-Masi se, k'tum k'tœdkiga daa ro kalaŋ œœ naajege kic k'tum k'tœdkiga kalaŋ bini.

6 Naajege se Raa eðjekiga naaba, naøo naŋa naŋa kic bo ute naabiŋ naabiŋa. Naŋa kic bo tœdn naaba ute bœe kæn Raa tœdin̄. Taa naaŋ se bo, debm kæn taad'taar teeco taar Raa ki se, œn̄ taargen naaŋ taad se ade teecŋ taar Raa ki te doobm kæn Raa taadn ro ki se.

7 Debm jaay Raa eðinga naabm gen noogŋ jeege se, n'aay kaamin̄ n'noog jeege œœ debm kæn Raa eðinga naabm gen dooy jeege le, n'aay kaamina n'dooy jeege.

8 Kæn debm jaay naabiŋ gen kœdn kaay kaam jeege tu se, n'aay kaamin̄ n'ed kaay kaama jeege tu. œœ debm kæn ed naka jeege tu se le, n'ed naka jeege tu ute maakŋ kalaŋ. œœ debm kæn Raa jaay eðinga naabm gen tœðn jeege se, naabiŋ se n'tœdin̄ ute doobiŋa. œœ debm kæn Raa jaay tœðinga debm kaakŋ taar-daay jeege se, naabiŋ se, n'tœdin̄ ute maak-raapo.

9 'Jeki jeege ute maakŋ kalaŋ. œœdkí dose naatn ro *kusin̄ ki. 'Tœdn bœe se, økiŋki tœøgo.

10 'Jeki naapa aan gœœ genaagen je naapa se œœ økki naapa œœn̄.

11 œnte 'tœdkí jee kaar-naabge, naøo aayki

kaamse, 'tødki jee tødn naabge. ҍø Møljege se, 'tødin̄ki naabiñ ute maakñ kalañ.

12 Aan gøa naase øndkiga dose do Raa ki se, øñki maakse 'raapo. Ken nakñ øøn aanga dose ki le, økki maakse tøgø øø aayki kaamse, eemki Raa.

13 Gønaasegen doobm al-Masi ken øk dim ey se, aakðeki dode ki. ҍø jee paacñ ken baa gøtse ki se økðeki jiga.

14 Jee ken lee dabarse se, ønte 'naamdeki naøo 'tøndki metn Raa aden tødn bøe.

15 'Tødki maak-raapo ute jee ken maakñ maak-raap ki, øø eemki ute jee ken maakñ kaa-maan ki.

16 Ingki bøe ute naapa. Ønte 'magalki rose. ҍø ken j'ødsenga naabm baat gøø dø kic bo, 'tødin̄ki. Ønte 'tødki rose aan gøø jee jeel nakge.

17 Debm tødsenga kusin̄a se, ønte 'terlin̄siñki. ҍø aayki kaamse, 'tødki bøe jeege tu paac.

18 Ken naai jaay øk doobo num, aay kaami iñg ute lapia ute jeege paac.

19 Genaa maak-jemge, ken nam jaay tødsenga kusin̄a se, ønte køgki sœse, num øñki Raa bo 'bøøy maak-taarin̄ dode ki. Taa maakñ Kitap ki se, Møljege Raå taadga taad øø: *Taar-don̄ øñumsiñki maam ki øø maam bo m'asen køgø sœse.**^{*}

20 Bin num Kitap taad øø:

Ken debm taamooyi jaay bo tøolin̄ se, edin̄ køsø;

øø ken maane bo tøolin̄ le, edin̄ 'kaaye.

Bin se, naai an̄ køl maakñ søkøñ ki.†

* **12:19** Aak Dt 32.35. † **12:20** Gøtn ese se taad øø k'tøs naal poodo bo j'ømbiñ don̄ ki. Aak KKT 25.21.

21 Ḍ̄nte kɔŋki kusiŋ se asen ciri, num naase 6o 'cirin̄ki ute b̄ee k̄en naase aki t̄eda.

13

*'Sookki t̄øgḡe tu
(1Pr 2.13-17)*

1 T̄øgḡen iŋg do jeege tu paac se, 'sookdeki. Taa t̄øgḡe se paacn̄ iino ḡotn *Raa ki ɔɔ kengen b̄orse utu do naan̄ ki se kic 6o Raa 6o t̄ondde.

2 Taa naan̄ se 6o, debm baate sook̄i t̄øgḡe tu se, k̄ese aan ḡo naan̄ baate took̄i t̄edn nak̄i Raa maakin̄ jen ro ki. ɔɔ jee baate sook̄i t̄øgḡe tu se, nak̄i ɔɔn̄ utu kaan̄ dode ki.

3 Anum jee t̄edn nak̄i b̄ee se, naade beer t̄øgḡe tu eyo, num jee t̄edn nak̄i *kusiŋ se 6o, k̄en beer t̄øgḡe tu. K̄en naai jaay 'je beer t̄øgḡe tu ey num, 't̄ed b̄ee. Bin se naade ai t̄ømo.

4 'Jeelki, t̄øgḡe se naade se kaam ji Raa taa asen noogo gen t̄edn nakgen jiga. K̄en naase jaay 't̄edkiga kusiŋ se, 'beerdeki. Taa t̄ond k̄en Raa t̄ondde se cer eyo, num naan̄ t̄ondde se taa an t̄edn naabiniŋ gen dabar jee k̄en t̄edn nak̄i kusiŋa. ɔɔ ute doobm se 6o, Raa taad̄ maak-taariŋ do jeege tun t̄ednakgen jig eyo.

5 K̄en bin num, 'sookki t̄øgḡe tu, taa j'asen dabar sum eyo, num 'sookdeki taa naase 'jeelki maakse ki naabde se ute doobiŋa.

6 Taa naan̄ se 6o, naase 'lee ɔgdeki miiri. ɔɔ jee k̄en k't̄ondde gen lee tiir gurs miiri ḡotse ki se, naabm k̄en naade lee t̄edn ute doobiŋ se, naade t̄edn gen Raa.

7 Jee se jaay nak̄i k̄en naade je ɔɔ j'ade k̄ogse, ɔgdesin̄ki. *Jee t̄ok̄i miirge se, 'tiir εddeki nakde ɔɔ

nakgen paacŋ gen kɔgo se, ɔgðesinki. Tøøggen ken adeki sook se, 'sookdeki. Jeegen aäldeki kaal maak ki se aaldeki maak ki kici.

*'Jeki naapa
(Mt 22.35-40; 1Jn 3.11-23)*

⁸ Ḷnte kɔŋki sse nam dose ki. Num sse ken 'tødn dose ki se, 'jeki naapa. Taa debm jaay je naapiŋ se, kese *Ko Taar ken Raa ɛðo Musa ki se, naan̄ tød aasinga ute doobiña.

⁹ Taa nakgen ken Raa taad ɔɔ gen tøda ken ɔɔ: Ḷnte 'kæsn mend nam, Ḷnte 'kæsn gaaba nam, Ḷnte 'tøl nam, Ḷnte 'boogn nakŋ nam, Ḷnten 'døŋ nakŋ nam se. Taargen kuuy ɔɔp se kic paac koŋ bo ken ɔɔ: 'Je naapi aan gɔɔ roi mala.*

¹⁰ Anum debm je naapiŋ se tødin̄ *kusiŋ eyo. Taa naan̄ se bo, debm je jeege se, Ko Taar ken Raa ɛðo Musa ki taad paac se, naan̄ tød aasinga ute doobiña.

'Daapki rose gen kaakŋ kaam Isa

¹¹ Bin bo genaamge, 'tødkí nakgen se taa naase 'jeelki kaadn børseren ken j'inŋki maak ki se. Taa kaadn j'an ki kiiŋ maakŋ bijege tu se aanga. Taa kaadn ken Raa utu ade baa asen kaaj se, ɔɔpga góorø. Kaadn se, døk eyo aan gɔɔ kaadn ken j'utu j'aalki kaal maakjege do Isa ki ey sum.

¹² Nøørø deelga, gøtø ɔɔpga baata kiipi. Nakgen ken jeege lee tød maakŋ gøt ken ɔød se, ɔødkí dose ro ki. 'Jeki nakgen ken j'an kuðn bøørø maakŋ gøt ken wøørø.

¹³ K'j'inŋki aan gɔɔ debm ken lee maakŋ katara ki. Ḷnte 'kɔski anki deel te gøtiŋa ɔɔ Ḷnte 'kaayki tøtø

* **13:9** Aak Ekz 20.13-17.

kic anki deel te g̊otiña, ḷnte 'k̊eeski naapa r̊en r̊en, ḷnte 't̊edki nakŋ sakõnge, ḷnte 'mooyki te naapa, oo ḷnte 't̊edki maak-kilimi do naapge tu.

¹⁴ Num ḷnki gaab t̊oogse se 't̊edn Meljege Isa *al-Masi. ḷnte jeki nakŋ k̊en daa rose bo d̊eŋə gen t̊edn nakŋ maakse jea.

14

*᷇nte 'k̊ojki b̊aɔrɔ do g̊enaage tu
(1K̊or 4.3-5, 8.1-13, 10.23-33)*

¹ Genaamge, jee maakjege tun k̊en ɔk t̊oog̊a do doobm *al-Masi ki ey se, ɔkdeki jiga. ḷnte k̊ojki b̊aɔrɔ do nakge tun naade lee saapiŋ se.

² Maam je m'asen taada taa nakgen jeege lee oo. Jee metinge se saap ɔo ɔk doobo gen k̊asn nakgen 6aa se paac. Num jee metingen ɔk t̊oog̊a doobm Meljege tu ey se, os daa eyo, nabo lee os kamb zeere sum.

³ Debm os daa se, ḷnte kaakŋ g̊enaan̊ k̊en os ey se aan g̊oo debm naan̊ aalin̊ maak eyo; oo debm os daa ey se, ḷnte k̊ojŋ b̊aɔrɔ do g̊enaan̊ k̊en os daa se. Taa naade paac se, *Raa ɔkdega jiga.

⁴ Naai ara tap bo naaja, jaay k̊ojŋ b̊aɔrɔ ro deb k̊en t̊ed naaba nam ki se? K̊en naan̊ jaay t̊ed jig ey le melin̊ bo an̊ kaaka. ɔo naan̊ se daar t̊oog̊a, taa Melin̊ Raa se ɔk t̊oog̊a k̊en an̊ k̊okin̊ naan̊ 'k̊oj kooc eyo.

⁵ Naan Raa ki se, jee metinge saap ɔo 6iigen metinge se cir 6iigen kuuy; num gan̊ jee metingen kuuy se, taad ɔo naan Raa ki se, 6iige paac aas kaasa. Bin se, naaja naaja kic bo t̊edn aan g̊oo k̊en naan̊ jeelin̊ maakin ki mala mala.

⁶ Debm saap ɔo 6ii metinge cir k̊engen kuuy se, ute saapiŋ se naan̊ *nook Meljege. Debm k̊en os

daa se, naan kic tedin gen nookn Meljege, taa ken naan baa koso se, toom Raa. Debm ken baate kosn daa se kic, naan tedin gen nookn Meljege, taa naan kic bo toom Raa.

⁷ 'Jeelki, maakjege tu se, nam tap bo ing gen don eyo oo nam tap bo ooy gen don ey kici.

⁸ Taa naan se bo, ken j'utu j'ingki zeere le, naaje j'ingki gen Meljege. Oo ken j'aki kooy kic bo, j'aki kooy gen Meljege. Ken j'utuki zeere lo j'ooykiga kooyo, naajege se k'gen Meljege.

⁹ Taa al-Masi se ooyga oo duroga daan yoge tu oo naan bo Mel jee utu ing zeere oo Mel jee ooyga kooy kici.

¹⁰ Naai tap bo naaja jaay ej boor do genaai ki se? Oo ter naai tap bo naaja jaay aal genaai maak ki ey se? 'Jeelki, naajege paac se j'utu j'aki baa naan Raa ken utu ajeki kogn boor dojege tu.

¹¹ Taa naan se bo Kitap taad oo:

*Maam se, m'Raa Zeere oo jeuge paac utu 'baa kergh
naanum ki
oo naade paac utu am nookn maam Raa.**

¹² Taa naan se bo, naaja naaja kic bo naan malin bo 'baa taadn taarin naan Raa ki.

¹³ Bin se, j'onte kogn boor do naapge tu. Naase onte 'tedki nakn ken 'ted genaase 'koocn doobm al-Masi ki ey le ken an gaasn gen tedn bee.

¹⁴ Anum aan go maam te Meljege Isa k'tedga kalan se, maam m'jeel maakum ki, nakn kosn jaay ken tuj debkilimi naan Raa ki se, goto. Num ken debm jaay aak nakn kos se aan go nakn an tujn naan Raa ki num, onte koso.

* **14:11** Aak Eza 45.23 oo 49.18.

15 K n taa k s  jaay naai tuj n maak n g naai se, k se naai  k maakje do n ki eyo. 'Jeele, al-Masi se ooya taa na n , bin num taa k s  se,  nte 'kutn g naai.

16 Nak n k n naai saap    jiga se,  n  jee kuuy kic  o a n kaakin  aan g   nak n jiga.

17*Maak n Gaar Raa se,  lin  ute nak n k s     ute kaay eyo. Num maak n Gaar Raa se je nak n ute doobi n , lapia    maak-raapm k n *Nirl Salal lee  d jege tu.

18 Debm doobm al-Masi ki jaay t dn naabm ese se, na n t ol Raa ki    jeege paac t omina.

19 Bin num j'aayki kaamjege gen je lapia ute naapa; k't dki nak n k n ajeki noogo j'aki zii n b a ute naanjege doobm al-Masi ki.

20 Taa k s  se,  nte tuj n naabm Raa. Deere, nak n k sn tuj debkilimi naan Raa ki se g t , na o taa k s sum  o, 't d g naai 'kooc n doobm al-Masi ki num,  nte k sn k sn se.

21 Be ki se, nam  nte t d nak n k n 't d g na n kooc n doobm al-Masi ki: taa na n se  o  nte k sn daa,  nte kaay t t      nte t dn ne d m kuuy k n 't dn g naai kooc n doobm al-Masi ki.

22 Nak n k n naai jeel maaki ki se, 'b  bi n .  n  nak n se 't dn daan naai ki ute Raa sum. Taa na n se  o, debm k n t d naka jaay maakin  naaj eyo    jeel nak n na n t d se jaay jiga se, na n se maakin  raap aak eyo.

23 Num debm t d naka jaay maakin  naaj do ki    jeelin  nak n na n t d se j g ey se, b  r  utu kooc n do n ki, taa na n maakin  naaj naaja ute na n se kic  o na n  s tap. Bin num nakgen k't d paac

jaay, k'en k'jeelin̄ki maakjege tu ɔɔ k'naajki do ki ɔɔ k'ted̄in̄kiga num, kese k'ted̄kiga *kusiña naan Raa ki.

15

'Jeki bεε jeege tun kuuy kici

¹ Naajegen k'toögki doobm *al-Masi ki se, k'serkki genaajegen ək taoг eyo gen king doobm *Raa ki se ɔɔ j'ɔn̄te jeki nakŋ k'en ajeki taoл naajeg tu sum.

² Naŋa naŋa kic 60 je nakŋ k'en taoл naapiŋ ki taa an̄ ted̄n bεε ɔɔ an̄ noogin̄ kəkŋ doobm al-Masi se taoğŋ 6aa ute naaniňa.

³ 'Jeelki, al-Masi se je te bεε naaŋ mala eyo, num aan goo k'en Kitap taad ɔɔ: *Naajŋ k'en k'naaji naai Raa se, kese k'naajum maama.**

⁴ Anum taargen k'en k'raaŋjino do dəkin̄ maakŋ Kitap ki se, taa ajeki dooyo. Taargen se 60 k'en ajeki ked̄n kaay kaama ɔɔ ajeki sel̄ maakjege taa j'aki kənd̄ dojego do Raa ki.

⁵ Əŋ Raa debm ked̄n kaay kaama ɔɔ debm sel̄ jeege se, asen ted̄n aki king dəəkn̄ taarse kalan̄ aan goo k'en Isa al-Masi jen ro ki.

⁶ Bin jaay 60, maakse 'ted̄n kalan̄ ɔɔ mindse kic ted̄n kalan̄, naase aki *nookŋ Raa k'en Bubm Məljege Isa al-Masi se.

⁷ Anum əkki naapa jiga aan goo k'en al-Masi əksen naase jiga se. Bin se aki kəl̄jeege 'nookŋ Raa.

⁸ 'Booyki m'asen taada: al-Masi jaay 6aadō ted̄ debm ted̄n naabm Yaudge se, taa nakŋ k'en Raa taado 6ugŋ Yaudge tu ɔɔ utu aden ted̄ se, naaŋ

* **15:3** Aak KKR 69.9.

teddesinga ute doobiṇa ॥ kese je aðen taadn ॥ Raa
se naan̄ tuj ḥrmin̄ eyo.

⁹ ॥ naan̄ baado se, taa jeegen kēn Yaudge ey kic
bo nookn̄ Raa taa bēeṇa aan gāo kēn Kitap taad ॥:
*Taa naan̄ se bo, maakn̄ jeege tun Yaudge ey se,
maam m'utu m'ai təəmə;*
॥ maam m'utu m'kaar kaa taa m'nookn̄ roi.†

¹⁰ Ter Kitap taad ॥:

*Naasen jee baa se paac se 'tēdkī maak-raapo
ute jee kēn Raa bēer təədenga təəda ॥ naade tēdgajee
naange se.‡*

¹¹ ॥ ter daala Kitap taad ॥:

*Naasen paacn̄ kēn Yaudge ey se, 'təəmki Meljege Raa
॥ ən̄ jeegen baa se paac, ən̄ nooko.§*

¹² ॥ ter debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi
kic taadga daala ॥:

Deba utu ade teecn̄ metjil Jēsē ki se ॥ naan̄ se utu
ade baa kəsn̄ gaara do jeege tu paac
॥ metjil jeegen do naan̄ ki paac utu kənd dode don̄
ki.†*

¹³ ॥n̄ Raa kēn tēdjeege ənd dode don̄ ki ॥ kēn naase
aalki maakse don̄ ki se, asen kēdn̄ maak-raap dēna
ute lapia. Taa naan̄ se bo, ute təəgn̄ *Nirl Salal se,
naase aki kənd dose paac don̄ ki.

Pəl taad metn̄ taar naabiṇa (2Kər 10.13-18)

¹⁴ Genaaamge, maakum ki se maam m'jeele
naase se jeegen kēn lee tēdnakgen bēe. ॥ taar met
ki se kic, naase 'jeel əkkiga metiṇa. ॥ naase se,
aaskiga gen dejñ̄ naapa.

† **15:9** Aak KKR 18.49. ‡ **15:10** Aak Dt 32.43. § **15:11** Aak KKR 117.1. * **15:12** Jēsē se bubm Gaar *Daud. † **15:12** Aak Eza 11.10.

15 Naðo maakŋ maktub kẽn m'raaŋsen ese se, nakgen metinge se maam m'taadſenoga metiŋ tal, taa naase aki saapm do nakge tun kẽn naase 'jeelinŋkiga jeele. ɔo kẽn ɔlum jaay m'taadſen metn nakgen se tal se, taa bεε Raa kẽn tεdum se,

16 m'tεdga debm tεdn naabm Isa *al-Masi daan jeege tun Yaudge eyo. Maam m'εd rom paac gen taadn Labar Jiga gen Raa se jeege tu, taa jee Yaudge ey se kic 6o 'kaal maakde doŋ ki ɔɔ bin se, naade tεdn gɔɔ *serkŋ kẽn taoł Raa ki. ɔo kẽn tεdde jaay naade tεd jee Raage se, kese *Nirl Salal.

17 Taa naaŋ se 6o, maam kẽn m'tεdga kalaŋ ute Isa al-Masi se, maakum raap do naabum kẽn maam m'tεd Raa ki.

18 Anum maam se m'je m'kuun maan dím ey sum, num m'je 6o m'taadn nakŋ kẽn al-Masi tεd ute doobm maama kẽn taa jeegen Yaudge ey se tookŋ taar Raa. ɔo naabm se, naaŋ tεdin ute naabum kẽn maam m'tεda ɔɔ ute taarum kẽn maam m'taada,

19 ɔɔ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ ɔlum m'tεdn nakŋ-kɔɔbge ute nakgen deel doa. Bin 6o gɔtɔ 6aa se paac, maam m'taadga Labar Jigan gen al-Masi se paac jeege tu, m'baago maakŋ gεger kẽn Jeruzalem ki bini m'aan taa naaŋ kẽn Iliri ki.

20 Naðo maam se daayum m'je taadn Labar Jigan gen Isa al-Masi se, gɔtn kẽn k'taad te ro al-Masi ey bɔrta. Anum jee kẽn booyga booy taar gen jee dooygen kuuy se, maam m'je m'6aa gɔtn ese ey sum, taa maam se m'je tεdn naab eyo do naabm gen deb kuuy ki.

21 Taa naaŋ se 6o, maam m'tεd aan gɔɔ kẽn Kitap taada:

Jee kẽn booy j'ɔɔsde te maaniŋ ey se, naade utu an

kaaka.

*Ɔɔjeegen kən booy te taariñ ey se lε, naade utu booy
kəkjy taariñə.‡*

Pəlje baa merte

22 Kese 6o nakŋ gaasumga doobo met dəna gən
baa gətse ki.

23 Anum bərse jaay 6o, naabum gətn ara se
naŋga. Ey num m'ɔkga baara dəna kən maam m'je
m'baa gətse ki, nabø m'əŋ te doob eyo.

24 Anum kən maam jaay m'baa taa naaŋ Espan
ki se, maam m'kaal gətse ki. Deere, kən am kəlum
m'baa gətse ki se, taa m'asen baa kaak jaay am təlo
ɔɔ kən maam jaay m'aanga gətse ki se, m'tiŋg cəkə
jaay 6o səm amki noogn gən baa taa naaŋ Espan ki.

25 Num bərse se, maam m'baa baa maakŋ gəger
kən Jeruzalem ki taa baa noogn jee Raagen gətn
naane.

26 Taa jee al-Masigen taa naaŋ Masedoan ki ute
kengen taa naaŋ Akayi ki se, uuno doa gən tusn
naka gən noogn jee Raagen Jeruzalem ki jaay ɔk
dim ey se.

27 Deere, naade se malinge 6o uuno doa taa aðe
noogo. Kən deer se, naadé kic ɔk səe dode ki, taa
Yaudge se noogoga jee kən Yaudge ey se gən kəŋ bəe
Raa. Bin num jeegen Yaudge ey se, naade noogn
Yaudge ute maaldé kici.

28 Kən naabm se jaay m'naŋinga ɔɔ nakse jaay
baa m'edingga gənaage tun Jeruzalem ki se, maam
m'utu m'baa taa naaŋ Espan ki ɔɔ maam m'utu
m'kaal gətse ki kici.

‡ 15:21 Aak Eza 52.12.

29 Maam m'jeele, 6ii kən m'kaan götse ki se, *al-Masi asen tədn bęeñ dən aak eyo.

30 Genaamge, 'booyki m'asen taada: aan gəo naajege j'aalki maakjege do Meljege Isa al-Masi ki əə ute maak-je kən *Nirl Salal ədjeki do naapge tu se, aayki kaamse 'foki gen tənd metn Raa taa maama.

31 'Təndki metn Raa kən maam jaay m'aanga taa naaŋ Jude ki num, jee kən aal maakde do Isa al-Masi ki ey se, am dabar eyo. Əo ter 'təndki metn Raa taa nakŋ kən maam m'baa kədn jee Raage tun maakŋ geger kən Jeruzalem ki se, nakŋ se naade aŋ kəkiŋ jiga aden tədn bęe.

32 Bin 6o, kən Raa jaay je num, maam m'utu m'baa götse ki ute maak-raapo əə kən m'aanga naane se, m'utu m'baa təol maakuma.

33 Əŋ Raa debm kədn lapia jeege tu se, 'kiŋ ute naase paac. *Amin.

16

*Pəl əl təəsin jeege tun *Rəm ki*

1 Maam m'lsen genaajegen mend kən ron Pəbə, naaŋ se mend meç əə tədn naabm *Raa maakŋ *egliz kən maakŋ geger kən Sankre ki.

2 Kən naaŋ aan əŋsega num, aan gəo jee Raagen lee ək naapa jiga se, naase kic əkiŋki jiga bin kici. Maakŋ naabiŋ kən naaŋ je təd paac se aakiŋki jaay cim baatinga num 'nooginki. Taa naaŋ se noogoga jeege dəna əə maam mala kic, naaŋ noogumga.

3 'Tədki təəse Priska ki ute gaabiŋ Akilas ki. Naade se təd naabm Isa *al-Masi ute maam kalan.

4 Naade mala kic 6o jedo kutn kode taa am kaaja. Taa nakŋ naade tədo ese se, maam m'kalum ki sum

60 m'tøømde eyo, num eglizge paacn maakn taa naanje tun malinge Yaudge ey se kic 60 tøømde.

5 'Tødki tøøse eglizn kñ lee tus beede ki se kici.

'Tødki tøøse medn dom Epaynet ki. Taa naan Azi ki se, naan 60 debm aal maakin deet do al-Masi ki.

6 Mari kñ tødga naaba ðen taa naase se kic, 'tødinckti tøøse.

7 'Tødki tøøse Andronikus ki ute Junias ki. Naade se taasumge øø k'tøkjeno danøay ki kalan kici. Naade se *jee kaan naabm Isa al-Masigen k'jeel jeel gøtde. Øø naade aalo maakde do Isa al-Masi ki se, deet naan maam ki.

8 'Tødki tøøse Ampliatus ki. Doobm Meljege tu se, naan medn doma.

9 'Tødki tøøse Urban ki. Naan se debm kñ k'tødn naabm al-Masi kalan se. Øø Stakis kñ medn dom se kic, 'tødinckti tøøse.

10 'Tødki tøøse Apellesn kñ øk doobm al-Masi øø se. Øø 'tødki tøøse jee maakn bee Aristobul ki kici.

11 'Tødki tøøse taasum Erødion ki. Øø jee maakn bee Narsis kñ aal maakde do Meljege tu se kic 'tødøeki tøøse.

12 'Tødki tøøse Tripen ute Tripoz ki, mendgen se tødoga naaba ðena Meljege tu. 'Tødki tøøse genaam kñ mend kñ røn Persid kñ maam jeñ doobm al-Masi ki se. Naan kic tødga naaba ðen aak eyo Meljege tu.

13 'Tødki tøøse Rupus ki, naan kñ Meljege bæer øødinga kæød se. Øø 'tødki tøøse konñ ki øø konñ se tødn aan gøø ko maam kici.

14 'Tødki tøøse Asynkrit ki, Plegon ki, Ermes ki, Patrobas ki, Ermas ute genaangen ute naan se kici.

15 'Tεðki tøøse Pilolog ute Juli ki ɔɔ Nere ki ute gønaan̄ mend Olympas ɔɔ jee Raagen paacn̄ utu iñg te naade se kici.

16 Køn̄ 'baaki baa tεðn̄ tøøse se, 'baam 'tøkki naapa ɔɔ aayki ciil naapge. Eglizgen paacn̄ gen al-Masi køn̄ gøtn̄ ara se, tεðsen tøøse.

Dejn̄ Pøl køn̄ kaam møøtn̄

17 Gønaamge, 'booyki m'asen taada: øndki køndø ute jee køn̄ gaan̄ jeege ɔɔ iig jeege doobm *al-Masi ki se. Jee se taar køn̄ k'dooysē jaay naase 'tookki do ki se, naade se, took do ki eyo. Øødk̄i dose døk̄ rode ki!

18 Taa jee se naade tεðn̄ naabm Meljege al-Masi eyo, num naade saap bo do maakde ki sum. Naade lee taadden taar nijim ute taargen køn̄ tøøl jeege tu ɔɔ ute taargen se naade lee dørl jeege køn̄ jeel met nakgen ese se eyo.

19 Jeege paac jeele, naase se 'tookki taar Meljege. Taa naase se maam maakum raap aak eyo. Maam m'jese naase aki tεðn̄ jee jeel-taarge gen̄ jeel tεðn̄ bøe, ɔɔ bøe ese se, *kusin̄ cøk̄ kic bo ønte deepmsin̄ki.

20 Raa køn̄ debm kεðn̄ lapia jeege tu se, øørga baata *Bubm sitange se naan̄ utu aano tørecn̄ tøøgin̄ metn̄ jese ki.

Øø Meljege Isa se asen tεðn̄ bøeñā.

21 Timote køn̄ k'tεðn̄ naaba kalan̄ se tεðsen tøøse. Øø Lusius, Jason ɔɔ Sosipater køn̄ taasumge se kic, tεðsen tøøse.

22 Øø maam Tertiūs, køn̄ Pøl ølum raan̄ maktubm ara se kic, m'tεðsen tøøse ute ro Meljegen køn̄ tum-jekiga k'tøðkiga kalan̄ se.

23 Gayus kic 6o təd̄sen təøse; maam Pøl se, naan̄ 6o debm kēn økum beeñ ki ø jee *egliz ki kic 6o lee tus gøtiñ ki kici. Erastn kēn debm bøøb gursn gen̄ gegeñ se kic, təd̄sen təøse ø Kartus genaaje kic 6o, təd̄sen təøse.

24 [Naase paacki se, øn̄ Møljege Isa al-Masi asen təd̄n bøeñna. *Amin.]*

***K'nookki Raa**

25 K'tøømki Raa! Taa Raa se naan̄ øk tøøgø ø ute Labar Jigan gen̄ Isa *al-Masi kēn maam m'lee taad jeege tu se, asen təd̄n naase aki køkñ doobm al-Masi se tøøgø. Taa do døkin̄ se metn̄ taar se, *Raa taad te metin̄ jeege tu eyo,

26 num børse ute taargen kēn jee taad taar teeco taar Raa ki raañ do døkin̄ se, naan̄ taadga metn̄ taar se toodga tal. Bin 6o Raa kēn Daayum se øl k'taadga metin̄ jeege tun 6aa se paac taa naade kic paac køñ doobm gen̄ tookñ kaal maakde don̄ ki ø tookñ taariña.

27 'Tøømki Raa kēn kalin̄ ki sum 6o debm jeel-taara se, ø daayum daayum k'nookin̄ki ute ro Isa al-Masi! *Amin.

* **16:24** Maakñ Kitapge tun do døkin̄ se, metinge maakde ki se, bersen ara se, gøtø.

Kitapm kən Raa dəəko kiji ute jegee New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94